

Berit Nordahl

Kriminalitetsforebyggende tiltak på Holmlia

En studie av sosialt miljø, utrygghet og kriminalitet i et boligområde i Oslo

BYGGFORSK

Norges byggforskningsinstitutt

Berit Nordahl

Kriminalitetsforebyggende tiltak på Holmlia

En studie av sosialt miljø, utrygghet og
kriminalitet i et boligområde i Oslo

Prosjektrapport 108 – 1992

Prosjektrapport 108

Berit Nordahl

Kriminalitetsforebyggende tiltak på Holmlia

En studie av sosialt miljø, utrygghet og
kriminalitet i et boligområde i Oslo

ISBN 82-536-0396-7

100 eks. trykt av

Nordberg Aksidenstrykkeri A/S

© Norges byggforskningsinstitutt 1992

Adr.: Forskningsveien 3B

Postboks 123 Blindern

0314 OSLO

Tlf.: (02) 96 55 00

Fax (02) 69 94 38 og (02) 96 55 42

FORORD

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Sameiet Holmlia Vaktmestersentral. I 1991 søkte og mottok de kr 160 000 fra Kommunaldepartementet til å utarbeide en empirisk studie på Holmlia. Emnet for studien var utbredelsen av frykt for kriminelle hendelser blant beboerne i området og oppfatninger om vokterordningen som et trygghetsskapende element i bomiljøet.

Boligforskningsavdelingen ved Norges Byggforskningsinstitutt står ansvarlig for rapporten. Studien er utført av sosiolog Berit Nordahl, som også har skrevet rapporten. Fagsjef Anne Sæterdal har fungert som kvalitetsikrer og sosiolog Marit Unstad har ytt verdifull bistand både ved gjennomføringen av studien og i form av kommentarer underveis.

Daglig leder Jan Olav Håven og prosjektleder Bente Nilsen fra Holmlia Vaktmestersentral har bistått Byggforsk i data-innsamlingen ved velvillig å stille lokaler til rådighet og skaffe til veie navnelister og annen dokumentasjon. Både de og de tillitsvalgte i styret for sameiet har bidratt med verdifull informasjon om vektertjenesten og lokalsamfunnet Holmlia.

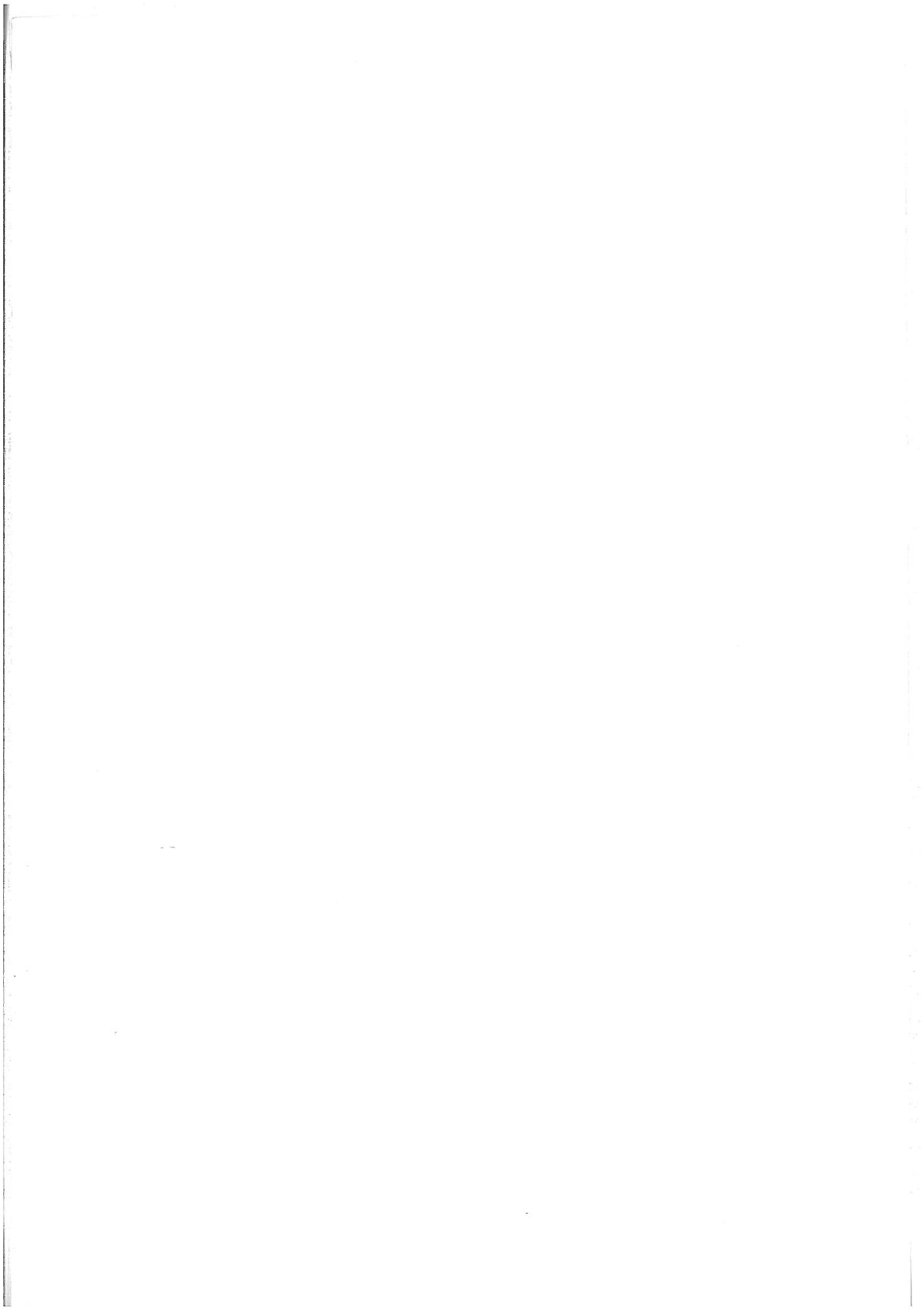
Rapporten gir innsikt i utrygghet blant beboerne på Holmlia og vektertjenestens rolle som trygghetsskapende tiltak. Rapporten er utarbeidet med tanke på å være direkte anvendbar for Sameiet Holmlia Vaktmestersentral i det videre arbeid for å redusere/forebygge kriminalitet og skape økt trygghet. Oppdraget har i tillegg gitt Byggforsk anledning til å øke den empiriske innsikten om sosiale forhold i Norske bomiljøer i bysamfunn i 90-åra. Studien utgjør således også en "case-study" innenfor Boligforskningsavdelingens nye område "Sammenliknende Bomiljøstudier".

forsknings sjef

Kirsten Arge

prosjektleder

Berit Nordahl

Innholdsfortegnelse

Forord

1. Innledning	s	6
2. Holmliaområdet		
2.1. Områdets utforming	s	8
2.2. Privat og offentlig service	s	11
2.3. Sosial organisering.....	s	12
2.4. Holmlia Vaktmestersentral	s	12
3. Bomiljøvektene - hva er det?		
3.1. Nytt tilbud i vaktelskapet	s	14
3.2. Egne kurs for bomiljøvektene	s	16
3.3. Vektenees daglige rutiner	s	17
3.4. Vektenees samarbeid med politi, hjelpeapparat og beboere	s	18
3.5. Alarmtelefon, formidlingstjeneste og særlige ønsker.....	s	22
3.6. Konsept for flere bomiljøer i Oslo?	s	23
4. Perspektiver i studien.		
4.1. Valg av modell i studien.....	s	24
4.2. Sosial kontroll	s	27
4.3. Frykt, utrygghet og angst	s	28
4.4. Kontrollerende og frigjørende strategier	s	32
4.5. Metodisk tilnærming og datagrunnlag	s	35
5. Analyse av dataene.		
5.1. Opplevd kriminalitet på Holmlia	s	38
5.2. Sikringstiltak	s	41
5.3. Mer om frykt for kriminalitet på Holmlia	s	48
5.4. Deltakelse i sosiale fellesskapet	s	55
5.5. Litt om hva som ser ut til å skape og dempe frykt	s	62
6. Avslutning		
6.1. Hovedmomentene i forbindelse med kriminalitet, frykt og sosiale fellesskap på Holmlia	s	68
6.2. Veier videre i det trygghetsskapende arbeidet ..	s	69
Vedlegg		
Litteraturliste	s	72
Spørreskjema	s	73

1. INNLEDNING

Denne rapporten omhandler kriminalitet, ulike forhold som kan bidra til å redusere kriminaliteten og frykten for kriminelle hendelser. Den er skrevet på grunnlag av en spørreskjemaundersøkelse om forholdene i utvalgte borettslag innenfor Holmliaområdet. Undersøkelsen skal primært tjene to hensikter - å gi et bilde av hvor utsatt området faktisk er og gi en vurdering av et tiltak beboerne har satt i gang for å redusere frykten for kriminelle hendelser innenfor boligområdet, den såkalte vekker-tjenesten.

Rapporten bygger på et perspektiv om at kriminalitet og frykten for å bli utsatt for kriminelle hendelser er to atskilte ting. Frykten er ikke direkte funksjon av kriminaliteten i et område, den lever sitt eget liv.

Dette skyldes flere forhold:

- Den enkeltes oppfatning om egen utsatthet er ikke alltid i overensstemmelse med faktisk utsatthet. Forskning viser enkelt gjengitt at kvinner og eldre overvurderer egen utsatthet, mens en del yngre menn undervurderer, vurdert ut fra statistisk sannsynlighet.
- Forhold som ikke har med selve kriminaliteten å gjøre kan påvirke den enkeltes frykt. Eksempelvis kan massemedia over- og underkommunisere kriminalitetsnivået i et område eller en gruppes utsatthet og bidra til å skape frykt.
- I tillegg vil den enkeltes oppfatninger om egen evne til å forsvare seg være av betydning for i hvilken grad den enkelte blir skremt av det en opplever, ser og hører.

Det trygghetsskapende arbeidet kan deles i to hovedstrategier. Ut fra en tankegang om at faktisk opplevd kriminalitet påvirker utryggheten, kan en gjennom kontrolltiltak søke å redusere antall kriminelle hendelser. Det tenkes her på tiltak som gjør det vanskeligere for gjerningsmennene å utføre de kriminelle handlingene. En kan søke å redusere situasjonene hvor de kriminelle handlingene finner sted.

En annen strategi i samme kategori går ut på å påvirke gjerningsmannen til å ikke begå kriminelle handlinger. Trussel om straff er en måte å søke å påvirke dette. Dette er forhold Holmlias beboere ikke kan påvirke direkte. Deres innflytelse vil i hovedsak være knyttet til å påvirke det sosiale miljøet slik at det i minst mulig

grad fremmer lyst til å begå kriminelle handlinger.

Det er også mulig å arbeide direkte for å påvirke den enkeltes utrygghetsopplevelse. Et element i en slik strategi er å øke den enkeltes beredskap til yte motstand.

Et annet element er å forhindre at grunnløs frykt sprer seg mellom grupper beboere eller innenfor bestemte geografiske områder.

Rapporten omhandler et kriminalitetsforebyggende kontrolltiltak, bomiljøvektertjenesten. Tjenesten bygger på vaktelskapstradisjoner, men er utviklet for å ivareta det sosiale miljøet i området.

Rapporten bygger på en oppfatning om at det å frykte kriminelle hendelser innenfor sitt boligområde er mer fundamentalt enn å frykte kriminelle hendelser generelt. Å være redd for kriminalitet på steder en kan velge om en vil besøke eller ei innebærer reduksjon i levekårene, friheten innskrenkes. Å leve med frykt for å ferdes ute i eget boligområde, eller med frykt for eiendeler og eiendom hver gang en reiser bort berører basale behov for trygghet.

Rapporten er inndelt i 5 deler. Først presenteres Holmlia lokalsamfunn som fysisk boligområde og som sosialt miljø. Deretter presenteres det trygghetsskapende tiltaket beboerne har startet. Det er i stor grad de impliserte selv som har fått beskrive tiltaket slik de oppfatter det og gjerne vil presentere det.

I del 4 gjøres rede for de avveininger som er foretatt i arbeidet med å beskrive og vurdere kriminaliteten og det trygghetsskapende arbeidet. Her er det forklart hvordan begreper om sosial kontroll og trygghet er brukt i rapporten. Det er også gjort kort rede for den metodiske framgangsmåten i studien og det datagrunnlag som rapporten bygger på.

Den mest omfattende delen av rapporten, del 5, er en analyse av dataene som er samlet inn. Her presenteres beboernes selvrapporterte kriminalitet, utrygghet, og deltakelse i det sosiale miljøet på Holmlia. For hvert avsnitt er gjennomgangen av tendensen i datamaterialet oppsummert. Delen avsluttes med en vurdering av hva som ser ut til å skape og dempe utrygghet.

Rapporten avsluttes med en kort oppsummering og enkelte anbefalinger for det videre trygghetsskapende arbeidet som beboerne på Holmlia arbeider med.

Den travle leser som ikke har tid til å lese hele rap-

porten anbefales å lese del 4, oppsummeringene av analysens ulike emner på sidene 41,47,54,61 og 66, samt del 6.

2 HOLMLIAOMRÅDET

2.1 Områdets utforming

Holmlia er et av Oslo's største og nyeste boligområder. Området består av i overkant av 3500 leiligheter og ca. 10.000 beboere. OBOS (Oslo Bolig og Sparelag) har stått for den absolutt største delen av boligbyggingen i området, med ca. 2500 boliger fordelt på ca 20 borettslag. USBL (Ungdommens Selvbyggerlag) har ca. 1000 leiligheter fordelt på 5 borettslag. OBOS og USBL bygger fortsatt på Holmlia.

Holmlia er resultat av en gjennomarbeidet planprosess hvor en ønsket å unngå mange av de problemene som en hadde opplevd i andre drabantbyer i Oslo. Dette har gitt seg utslag i utformingen av området. Holmlia ligger i kupert terreng. Det er bebygget med lavblokker og rekkehus som er organisert i klynger. Mellom husklyngene er det beholdt vegetasjonsbelter. På denne måten har planleggerne av området greid å unngå det massive inntrykket som denne størrelsesordenen lett kunne gi. Området er relativt nytt og godt vedlikeholdt. Området er bygd med tanke på en felles vaktmestertjeneste.

De første innflyttingene fant sted i 1981. Gang- og sykkelveier mellom boligområdene er godt utbygget, og det er bilfrie områder rundt boligene.

Holmlia grenser til etablerte boligområder. I nord og øst grenser området mot eldre villaområder på Ljan og Hauketo, i sør mot Oppegård kommune og i vest avgrensnes området av Mosseveien og Oslofjorden.

HOLMLIA - KRIMINALITETSFOREBYGGENDE PLANLEGGING

Forskning om sammenhengen mellom kriminalitet og fysisk utforming har gitt kunnskap som planleggerne av slike store utbyggingsområder ofte gjør bruk av. Anne Sæterdal har oppsummert enkelte viktige momenter ved den fysiske utformingen som kan bidra til å **reduere** kriminaliteten (A. Sæterdal 1990):

- solide og gode materialer (mindre utsatt for hærverk)
- skjønnhet og vakre omgivelser (stimulerer til å ta vare på)
- effektivt vedlikehold (gir god standard)
- klare ansvarsforhold og områdebevissthet
- oversiktlig antall som skal dele fasilitetene (oppgangen, plenen, leketunet m.m.)
- klare grenser mellom hva som er privat sone, halvprivat halvoffentlig og offentlig sone
- ingen "eierløse" bygninger eller arealer (områder som ingen bruker)
- ingen forlatte bygninger
- ingen arealer som har sterkt tidsavgrenset bruk
- ingen arealer som har sterkt spesialisert bruk (bare brukes på bestemte tider av dagen)
- god bearbeiding av areal
- bevisst planlagte transportveier (som bl.a. kan gi sosial kontroll)
- god belysning (hindre steder for "lyssky" virksomhet)
- oversiktlig, god orienterbarhet (gjør det lettere å se uvedkommende og "inntrengere")
- markere overganger og eierforhold (gjør det lettere å forstå når en f.eks er inne på privat territorium)
- bryte ned anonymitet (prege et område for å vise at noen "eier" det, tar vare på det)

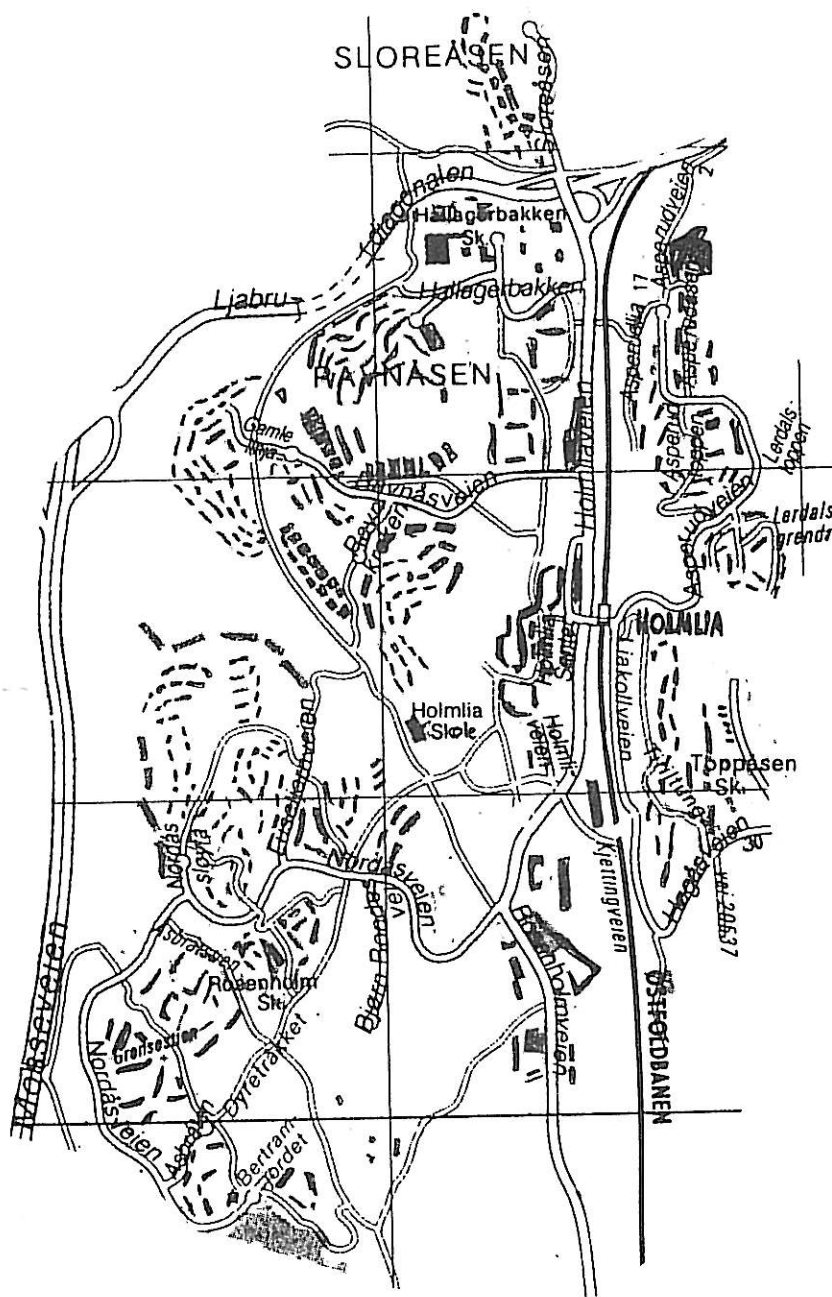
Dersom en vurderer Holmlias utforming ut fra disse punktene, vil en finne at svært mange av dem er ivaretatt. I langt de fleste borettslagene er det brukt solide og gode materialer og i langt de fleste områdene er det beplantet og velstelt. Dette gjelder særlig innenfor borettslagene. Vedlikeholdet er godt organisert slik at uteområder og bygninger gir et velstelt inntrykk. I mange av borettslagene er boligene organisert som husklynger i tunløsninger. I blokkområdene blir dimensjonene større og det er flere som sokner til felles inngang, felles leketun m.m. Dimensjonene holder seg imidlertid innenfor 5-6 etasjer og 5-6 oppganger, ofte i terrasseform. Det er ingen eierløse, forlatte eller neglisjerte bygninger i området. Skolene brukes også hyppig om kveldene.

Forhold som kan synes problematiske på Holmlia er enkelte av skogknausene mellom borettslagene er dårligere stelt enn resten av området. De er ikke belyste og har også mer uklare eierforhold. De tilhører kommunen og er ikke underlagt borettslagene og vaktmestersentralens vedlikeholdsoppgaver. Gangveiene fra boligområdene til stasjons-

og senterområdet går gjennom flere slike områder. Bilveien er lagt utenom, i buer rundt området.

Samlet vurdert er imidlertid Homlias fysiske utforming langt mer tilpasset idealene for kriminalitetsreducerende utforming enn mange andre bydeler med tilsvarende utbyggingshistorikk og størrelsesorden.

Kartskisse over Holmliaområdet.

2.2 Privat og offentlig service

Det er tre barneskoler og en ungdomsskole i området. I tilknytning til ungdomsskolen er det idrettshall og svømmehall til offentlig bruk. Området har en slalombakke og et gårdssenter med ulike fritidsaktiviteter for voksne og barn.

Det er videre 14 heldagsbarnehager, 4 korttidsbarnehager og 3 barneparken på Holmlia.¹

Bydelsadministrasjonen har kontorlokaler på Holmlia, og det er egen helse og sosialtjeneste for beboerne. På Holmlia senter er det bibliotek og samfunnshus. OBOS har eget avdelingskontor i området.

I tillegg er det noe privat service. På senteret finnes dagligvareforretning, skoforretning, klesbutikk, utstyrsforretning, blomsterbutikk, leketøysbutikk, parfymeri, bakeriutsalg, postkontor, frisør og kiosk. Det finnes også en minibank på senteret og en kro. Forretningene ligger samlet i et bilfritt område, nær buss- og togstasjon.

USBL-området har et eget lite senter innenfor det ene borettslaget, med butikker og beboerkontor. I tillegg er det en dagligvareforretning i ett av borettslagene, samt et gatekjøkken i "kommunehuset".

Senterområdet har klart for lite tilbud til å være senter for 11.000 mennesker. Problemet i dag er imidlertid heller underbruk enn overbruk. Det er grunn til å tro at området har vesentlig handelslekkasje både til Oslo sentrum og til andre omkringliggende sentra. Det er kort avstand og gode kommunikasjonsmuligheter til Oslo sentrum (15 min. med tog).

Bydelen har eget lokal-TV (TV-9) og egen, lokal politipost.

¹ Kilde: Bydelsforvaltningen på Holmlia, Informasjonskontoret, har gitt informasjon som er bearbeidet av prosjektleder for "Holmlia Nærmiljøprosjekt" B. Nilsen

2.3 Sosial organisering

Samtlige beboere i Holmliaområdet er organisert i borettslag. Borettslagets øverste organ er generalforsamlingen som alle boenheter i prinsippet skal delta i. Det velges et styre som står for den løpende driften av området og ordner med renovasjon, nødvendig vedlikehold o.l. Mange borettslag har flere komiteer. Komiteene skal ta seg av slike ting som rydding og stell av grøntområder, fester og feiringer for beboerne m.m. Enkelte driver også egne ungdomsklubber og tiltak for barn.

Borettslagene i OBOS's bebyggelse på Holmlia har etablert Sameiet Holmlia Vaktmestersentral. Alle borettslagene har plikt til å være medlemmer av sameiet. Medlemskapet medfører plikt til å betale de beløp som sameiet fastsetter til formålet. Hver sameier (borettslag) har en stemme i sameiet. Sameiet er således et forum hvor alle beboerne i OBOS's bebyggelse er representert.

Holmlia har flere organiserte fritidsaktiviteter og foreninger. I følge en oversikt fra informasjonskontoret i bydelen har bydel 9 i alt 111 registrerte frivillige foreninger. Ca. 1/3 del av disse er knyttet entydig til Holmlia. Blant foreningene finnes livssynsforeninger, politiske foreninger, sportsforeninger, sang og musikkforeninger og innvandrerforeninger.

Sett i forhold til de store barnetallene er det relativt få barne og ungdomsforeninger. Inkludert kor, korps, idrett, kommunale tiltak og aktiviteter i Husmorlagets regi er det registrert 19 foreninger som arbeider spesielt for barn og ungdom på Holmlia. I tillegg kommer barne- og ungdomsaktiviteter som drives i regi av borettslagene. For denne type tilbud er det vanskelig å få eksakte tall da aktivitetene ikke er registrert av kommunen.

2.4 Holmlia Vaktmestersentral

Sameiet Holmlia Vaktmestersentral har etablert et styre til å ivareta den daglige driften. Det er ansatt en daglig leder og 16 vaktmestre. Hovedoppgavene til vaktmestersentralen har vært vaktmester- og vedlikeholdsoppgaver i borettslagene som utgjør sameiet. Ingen USBL-lag er i sameiet og disse borettslagene har sin egen vaktmesterordning.

Vaktmesterne er dels organisert etter fagområde, dels etter geografisk område. Enkelte store borettslag har en egen områdevaktmester i tillegg til eksempelvis rørlegger- elektriker- og gartnertjenester.

I tillegg til løpende vaktmesteroppgaver har sentralen utviklet en formidlingstjeneste. Sentralen har kontaktnett til ulike spesialister i forbindelse med vedlikehold og reparasjon av boligene. Gjennom et felles telefonnummer formidles kontakt med vaktmestersentralen eller spesialister etter behov.

Vaktmestersentralen har i lengere tid arbeidet med en ide om å innlemme sosiale tjenester i formidlingstjenesten. I 1988, 1989, 1990 ble det lagt ned et omfattende forarbeid i forbindelse med oppretting av en lokal alarmtelefon. Av ulike grunner ble prosjektet ikke realisert da, men det arbeides fortsatt med dette.

Sentralen har lenge sett det som en utfordring å komme i gang med mer sosialt preget tjenester og fellesskapsfremmende tiltak. En av bakgrunnene for dette var et langvarig inntrykk av utrygghet og isolasjon blant en del beboere.

I 1989 tok Vaktmestersentralen initiativ til et prosjekt for økt trygghet for beboerne i området. De inngikk avtale med Securitas om utvikling av en vektertjeneste i boligområdene.

I 1992, tre år etter tok de igjen initiativ til et nytt prosjekt for å skape flere aktiviteter i området. Dette prosjektet kalles "nærmiljøprosjektet" og arbeider med sosialt og kulturelt utviklingsarbeid på Holmlia. Prosjektet har nær kontakt med beboerne, frivillige foreninger og kommunen.

Parallelt med oppstartingen av "nærmiljøprosjektet" gikk Vaktmestersentralen i gang med en begrenset evaluering av ordningen med bomiljøvektene.

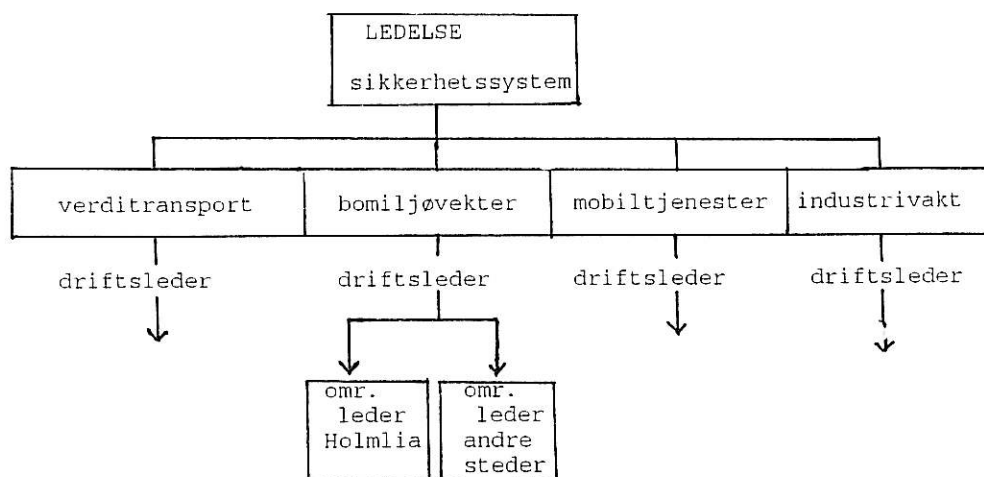
Tilbudet om vektertjenester ble også gitt til USBL-borettslagene, og flere av dem har valgt å knytte seg til tjenesten.

Det er frivillig for de ulike borettslagene i Sameiet å delta i vektertjenestene. Hvert år vedtar generalforsamlingen om borettslaget skal kjøpe denne type tjenester eller la det være. Det er tre måneders oppsigelse.

3 BOMILJØ - VEKTER

3.1 Nytt tilbud i vaktelskapet

Bomiljøvektertjenesten er en ny del av Securitas' tjenestetilbud. Organisatorisk er tjenesten underlagt Securitas' avdelingskontor på Bryn. Tjenestetilbudet er en ny avdeling, som er organisert lik de andre tjenestetypene:

Holmlia Vaktmestersentral og den lokale politiposten har gått sammen med Securitas for å utvikle innholdet i bomiljøtjenesten. Det er dannet en prosjektgruppe med representant for Securitas sentralt, den lokale politiposten og Holmlia Vaktmestersentral. Prosjektgruppen har bl.a. vært aktiv i utviklingen av stillingsinstruksjonen. Det er også utviklet et eget kurstilbud til personalet som skal fylle bomiljøvekterstillingene. Dette omtales nærmere i senere avsnitt.

Vekterne er faglig og administrativt underlagt Securitas sentralt. Den daglige arbeidsledelse foregår imidlertid på Holmlia. Når ruter og turnuser settes opp gjøres dette av områdelederen på Holmlia. Dette klargjøres så både med driftsleder i Securitas og daglig leder i Holmlia Vaktmestersentral.

På Holmlia har vekterne spiselokaler og garderobe sammen med vaktmesterne i Holmlia vaktmestersentral.

I løpet av de årene bomiljøveker-tjenesten har eksistert har det stadig kommet nye borettslag med. Ingen har meldt seg ut. I skrivende stund er 23 av 28 borettslag/sameiere fra hele Holmlia med i ordningen. Dette inkluderer to USBL-borettslag.

Borettslagene betaler deltakelse i vekterordningen over lagets budsjett. Kostnadene regnes ut etter antall husstander i borettslaget. I 1989 kostet ordningen hver husstand kr 19,50 pr. mnd. (1989-kroner) Dette var i 1992 økt til kr 22,- (1992 kroner)

Vekterordningen utgjør en beskjeden utgift månedlig regnet for den enkelte husstand. For borettslaget som helhet kan det imidlertid dreie seg om relativt store summer. Eksempelvis vil utgiftene i 1992, for et borettslag med 200 husstander, beløpe seg til kr 52 800.

Uavhengig av ordningen med bomiljøveker har de næringsdrivende på Holmlia egne avtaler med Securitas om ulike typer vakthold. Dette holdes utenfor turnus- og regnskapssystemet til bomiljøvekerne.

Holmlia Vaktmestersentral kjøper p.t.10 timer vakthold av Securitas hver dag. Det er totalt ansatt 6 ulike vektere i hel stilling til å forestå vaktholdet. Disse 6 vekterne har også andre steder de patruljerer, for å fylle turnusen. Organiseringen innebærer to momenter:

- Det er de samme 6 ansiktene som "går igjen". Beboerne har derfor en sjanse til å bli kjent med vekterne.
- Tjenesten er organisert som en egen tjenestetype hvor personene som bekler stillingene er spesielt skolert for denne type oppdrag.

Vekterne går dag- og nattevakter. Dagvaktene er fra kl. 14.00 til 22.00 og nattevaktene er fra kl. 22.00 til kl.06.00. Overskytende timer, over de 10 pr. døgn som Holmlia Vaktmestersentral betaler for, fyller vekterne med andre oppdrag i nærheten.

Det er ikke avsatt tid til rapportering fra en vokter til neste som kommer på vakt. Det vekterne måtte ha av beskjeder noteres i en bok på vaktrommet. Det går en vokter på vakt, og det varierer med fotturer, bilturer og sykkeltureturer.

Vekterne på Holmlia har jevnlig faste "vektersamlinger" på Holmlia sammen med ledelsen i Holmlia Vaktmestersentral. I tillegg har de faste temakvelder i Securitas sentralt sammen med andre vektere.

3.2. Egne kurs for bomiljøvekkerne

Bomiljøtjenesten atskiller seg fra andre oppdrag fordi kontakten med publikum er mer omfattende. Representanten fra den lokale politiposten presiserer hva som er spesielt og nytt med denne tjenesten:

"Det som ikke er nytt er å ha vakter i et boområde. Amerikanerne har hatt væpnede vakter i boområder i lang tid. Det er ikke det dette dreier seg om. Det er heller ikke nytt at enkelte kjøper seg vakt-tjenester. Det som er nytt er at bomiljøet kjøper seg tjenester for å bevare et miljø. Det som er nytt er at intensjonen med vaktholdet er å bevare et miljø."

Securitas har bekostet utviklingen av tre ukelange kurser som alle bomiljøvekkerne må gå gjennom, grunnkurs, psykologikurs og kurs i barnvern og førstehjelp.²

I kursene er det lagt vekt på kommunikasjon og stressmestring. Vekterne har gått gjennom kurset for å bli særlig skolert for møter med berusede personer, truende gjenger eller andre typer farlige situasjoner. Vekterne kommer tidvis opp i harde situasjoner og er derfor også lært opp til å mestre egne følelser. Det poengteres at en del av opplæringen er å unngå å bruke fysisk makt i konfrontasjonssituasjoner.

Det blir videre lagt vekt på å rekruttere kvalifiserte personer som er særlig egnet for denne type arbeid. De fleste vekterne i bomiljøtjenesten har arbeidet som Securitasvakter tidligere. I følge driftslederen er bomiljøvekkerstillingene ettertraktet, de regnes som interessante stillinger.

² Vi har fått oppgitt at Securitas har investert ca. kr 500 000 i utvikling av kurs og skoling i forbindelse med denne vakttjenesten. Referanse: Securitas og Holmlia Vaktmestersentral.

Områdelederen på Holmlia sier om kursingen:

"Det er nødvendig med kurs for dette er en så annerledes jobb. Vi kommer nært inn på beboerne. Det blir ikke det Securitas-kundeforholdet. Her blir vi mer en slags beboer for å si det sånn. Derfor er det annerledes. Jeg har vært Securitasvakt før (...) Bomiljøvekter er ikke vanskeligere enn annen vakt, men det krever at du er litt fleksibel. To arbeidsdager er aldri like."

3.3. Vekternes daglige rutiner

Vekteren går runder som er fastlagt på forhånd. Rundene varieres stadig. Vekterne patruljerer i garasjeanlegg, inne i borettslagsområdene og mellom de ulike borettslagene. På sine runder låser de porter og bommer som er blitt stående åpne. De låser også ofte bildører som beboere har glemt å låse. I slike tilfeller legger de igjen rapport i bilen.

Vekterne gir selv uttrykk for at det på kveldsvaktene er mest låsing og vakt/patruljering. På dagvaktene er det mer rom for samtaler med folk som er ute, og de tilfellene av bråk som oppstår, skjer gjerne på dagtid. Vekterne bruker også noe tid på å prate med ungdom, særlig ungdom i gjenger. De gir selv uttrykk for å ha rimelig god kontakt med en del av ungdommene. Langt de fleste dagene er rolige og kontakten med publikum dreier seg om allmenne generelle ting. Enkelte ganger kan imidlertid mer kritiske situasjoner oppstå:

NBI: "Har du opplevd skremmende situasjoner i ditt arbeid som bomiljøvekter?"

Vekter: "Ja, jeg har blitt truet på livet av narkomane. Det har vært i forbindelse med at en du kjenner eller har pratet med før er rusa og du er kommet litt nær innpå ham. Da er det om å gjøre å trekke seg tilbake..."

NBI: "Har du opplevd hyggelige ting?"

Vekter: "Ja, jeg kan fortelle om en spesiell hyggelig episode. Det var en handikappet sent på kvelden vinterstid som hadde gått tom for bensin. Hun satt der med varsel lys. Hun var lam i beina og kunne

ikke komme noen vei. Jeg bar henne over i min bil og fikk ordnet opp. Jeg tenkte ikke så mye på det da, men i ettertid...hvis jeg ikke hadde kommet hadde hun blitt sittende der hele natta..."

På spørsmål om arbeidet blir mye låsing og lukking svarer områdelederen:

"Det er ikke derfor vi er her. Det er mer..å passe på at området er slik det skal være, at det ikke oppholder seg store gjenger....når folk kommer sent hjem er det ok å ha en vekter som viser seg.

Vi har fått oppgaver som er spesielle, av beboere. Når folk ringer og spør om vi kan finne katten sier vi at vi kan se etter den, men ikke lete...."

3.4 Vekterens samarbeid med politiet, kommunens hjelpeapparat og beboerne.

GODT UTBYGD SAMARBEID MED POLITIET

Fra politiets hold blir det understreket at vekterne ikke tar politiets arbeid og at det ikke har vært tjenestemessige konflikter mellom vekterne og dem.

Arbeidsinstruksen setter klare grenser i forhold til andre etaters virksomheter. Eksempelvis har vekterne kun myndighet til å henstille, ikke til å bruke maktmidler av noe slag. Hvis den de henstiller til ikke følger henstillingen skal vekterne rapportere til politiet, eventuelt tilkalle dem direkte.

Politiets representant i styringsgruppa har lagt stor vekt på **profilen** til vekterne. Alle har vært klar over at de ikke ville ha noe borgervern. Det er sagt nei til bruk av hunder og våpen. I tillegg har politiet lagt vekt på at antrekket skal være så lite militært som mulig. Det brukes kjeledresser ut fra praktiske begrunnelser.

Vår kontaktperson i politiet mener at vekterne delvis har bidratt til mer effektivt politiarbeid. For det

første ved å avlaste politiet for mange småoppgaver og ved å være nærmere der tingene skjer slik at politiet får meldingen raskt:

"Det kan være småting, som at naboene spiller for høy musikk. Før gikk en over og sa "spill litt lavere, jeg får ikke sove". I dag er det mange som ikke tør det. Slike henvendelser har de mye av. Vekteren kan ringe på og si at det har vært klager, at de skal dempe seg. Det er lettere å snakke med en vekter om slikt enn politiet. Vi (politiet) har mange andre oppgaver. Vi skulle gjerne vært der, men... I tillegg er de meldingene vi får fra Securitas verifiserte. De er en mye sikrere meldingskilde enn fra folk flest. "

Politiet utgjør på mange måter et bakvaktsystem³ for vekterne. Dersom de ser et innbrudd, overrasker biltyver o.l. har vekterne ordre om å trekke seg tilbake og varsle politiet. For politiet betyr dette at de har bedre mulighet til å gripe gjerningsmennene. I begynnelsen av prosjektet var det systematisk rapportering over alt vekterne gjorde. Dette er nå endret. Mye av rutineoppgavene registreres automatisk, og politiet oversendes sider fra rapportene som vekterne mener kan ha spesiell informasjon for dem. Eksempelvis observerte biler av bestemte typer, som kan ha betydning i politiets etterforskningsarbeid.

Vekteren har taushetsplikt, og kan ikke videreformidle informasjon om navngitte personer. Politiet sier om dette:

"I praksis betyr taushetsplikten at en skal beskytte den opplysningen dreier seg om. Det kan jo være at de (vekterne) får opplysninger om problemer og så kommer de hit med det, til oss. Vi har jo også taushetsplikt. Når de gir opplysningene videre til andre som har taushetsplikt, for å hjelpe personer, så er det jo en hjelp. Taushetsplikten skal jo ikke være årsak til at noen går til grunne. En kan ikke vente til det er slik at alle kan se det. Da er det som oftest for sent.

³ Dette må ikke forveksles med Securitas' eget sikkerhetssystem, som er arbeidsgiverens måte å organisere sikkerhet for sine medarbeidere. Securitas' sikkerhetsvakter rykker ut dersom de får melding om en vekter i nød, de har ingen ting å gjøre med eventuelle henvendelser fra vekter til politiet om innbrudd, bråk eller annet.

Det er ikke ofte det kommer slike opplysninger. Det var mye skepsis til dette til å begynne med. Særlig fra oss i politiet. Vi hadde dårlig erfaring med et vaktsselskap på Holmlia fra tidligere."

LITE UTBYGD SAMARBEID MED KOMMUNEN

Samarbeidet mellom vekterne og kommunen er mer tilfeldig enn samarbeidet med politiet. Securitas uttrykker ønske om mer kontakt, men oppgir at de ikke har lyktes særlig godt, til tross for uttalt velvilje fra kommunens side. Det har vært informert om vekterordningen på ulike samlinger i kommunen, eksempelvis for uteseksjonens ansatte. Der har det periodevis fremkommet synspunkter på at bomiljøtjenesten kunne innebære yrkesmessig kollisjon. Vekterne understreker at det har vært lite kollisjon i praksis:

Driftslederen sier:

"Det har vært tilfeller hvor vekteren finner folk som ikke kan ta seg av seg selv på grunn av sykdom, narkotika, alkohol...

Vekteren skjønner at her blir han liggende hele natta hvis ikke noe gjøres. Vekteren tar da kontakt med hjelpeapparatet. Hittil har de alltid fått rask hjelp.

Den nye "sosiale vakttjenesten" i Oslo har sagt at de kan kontaktes hvis det er noe. De vil komme med engang. Rykke ut og bistå på det faglige området. Vekteren skal ikke behandle, de har ikke kompetanse for det, f.eks ved hysteri. De skal kun gi førstehjelp. Dette har vi vært veldig nøye med."

Vekternes områdeleder gir uttrykk for at politiet er den nærmeste samarbeidspartneren og at de ofte kontaktes, også når de møter personer som trenger spesiell oppfølging, men at de kunne tenke seg nærmere kontakt med sosialkontoret i området.

**SAMARBEIDET MED BORETTSLAGSLEDERNE KAN SKAPE LOJALITETS-
KONFLIKTER**

Vekternes oppdragsgiver er Holmlia Vaktmestersentral som igjen er representert ved de enkelte borettslagene. Enkelte borettslagsledere har uttrykt ønske om mer systematisk tilbakemelding om det vekterne ser i deres borettslag, eksempelvis om det er dører som til stadighet står åpne. Hensikten med slik tilbakemelding er å få bedre oversikt og eventuelt sende rundt "skjerpene rundskriv".

På spørsmål om vekteren kommer i kontakt med mange beboeres privatliv og eventuelle konflikter mellom beboere/beboergrupper svarer de at de ikke kommer langt inn i "privatsfæren" til den enkelte beboer. De skal ikke gå inn i leilighetene og de er bevisst holdt utenom det som måtte være av kulturelle konflikter mellom innvandrere og nordmenn. Det er kun i de tilfeller hvor de oppdager konkrete regelbrudd at vekterne skal reagere ved å markere sin tilstedeværelse.

I de tilfellene hvor vekterne kommer i nær kontakt med enkelte personer utover tilfeldige samtaler med beboere ute i området, er det først og fremst snakk om ungdom som rusler rundt alene nattetid og søker kontakt eller barn og ungdom som er blitt tatt i forbindelse med hærverk e.l. Vekterne legger vekt på å få kontakt med ungdommene i området. Dette kan stille dem i en lojalitetskonflikt når de eventuelt oppdager de samme ungdommene i gang med å drive hærverk eller begå innbrudd:

Områdeleder forteller:

"Jeg springer ikke til politiet for de minste ting. Jeg pleier å ta dem med til borettslagsformannen og forteller at han er tatt for det eller det og at han er villig til å erstatte det, da overlater jeg problemet til ham. Andre ganger har jeg blitt med dem (ungdommene) hjem til foreldrene. Da er det veldig forskjellige reaksjoner du får. Det er en veldig rar situasjon..De er jo kunden vår. Det er jo ikke normalt at vi går til kunden å sier at sønnen din har gjort noe galt. Det er jo ikke det kunden vil vite. Men mange er veldig glade for det."

3.5 Alarmtelefon, formidlingstjenste og særlige ønsker

Vekterordningen er utviklet slik at den og Vaktmestersentralens virksomhet gjensidig støtter opp om hverandre. Eksempelvis kan Vaktmestersentralen tilby beboerne døgnkontinuerlig telefonvakt. Etter vaktmestrenes ordinære arbeidstid kobles sentralens telefon til Securitas som så enten rykker ut selv eller videreformidler henvendelsene til vakthavende vaktmester eller andre instanser. Beboerne har ett telefonnummer de ringer, enten det gjelder vannlekasje eller mistenkelige opplevelser de vil rapportere til vekterne.

Holmlia Vaktmestersentral har vaktmestre på arbeid som rykker ut når det er vaktmesteroppgaver som meldes. Vaktmestersentralen formidler også kontakt med spesialister når det er behov for det.

Den nære kontakten mellom Vaktmestersentralen og bomiljøvekerne gjør at de to tjenestene trekker vekser på hverandre. Vekterne har en kontaktperson å melde fra til når de får meldinger om "vaktmesteroppgaver" på sine runder, og vaktmestersentralen kan styre vekternes turnus ut fra en helhetlig vurdering av området. Det er arbeidsbesparende for vekterne å ha en person å forholde seg til for alle borettslagene framfor å forholde seg til hvert borettslag separat.

Beboerne kan også ta kontakt med vekterne dersom de ønsker særlige tjenester. Eksempelvis kan vekterne følge til og fra stasjonen i spesielle situasjoner. Beboerne kan også ringe og varsle om egen observasjoner og de kan be om at vekterne tar en ekstra runde innom deres boligområde.

Vekterne rapporterer at det er relativt få slike henvendelser direkte fra beboerne. Det har også vært lite markedsføring av denne delen av tjenesten. Vekterne uttrykker både ønske om at de skal kunne brukes mer til slike ting, samtidig som de ser at det kan bli vanskelig å kombinere dette med den øvrige vektervirksomheten, dersom de får mange henvendelser.

3.6 Konsept for andre boligområder i Oslo?

Bomiljøvakt inngår som et nytt tilbud innen Securitas'-tjenestespekter. Holmlia var første stedet hvor denne type tjeneste ble utprøvd.

Vekttertjenesten ansees som et tiltak med positive erfaringer. Modellen det arbeides etter er utviklet i nær dialog mellom politiposten i området, Holmlia Vaktmester-sentral og Securitas.

Securitas arbeider nå med å utvikle denne type tjeneste til å omfatte borettslag andre steder i Oslo. Securitas har inngått avtale med 40-50 borettslag i andre områder av Oslo om salg av vekttertjenester. Avtalen omfatter samme type tjenester som på Holmlia.

Avtalene som er inngått er gjort av ulike borettslag, uavhengig av OBOS. Som byggherre for mange av områdene hvor tjenesten utprøves har OBOS sentralt imidlertid vist interesse for å følge med på hvordan tjenesten utvikles og mottas av beboerne.

4. PERSPEKTIVER I STUDIEN

4.1 Valg av modell i evalueringen

MÅLSETTINGER I PROSJEKTET

Vekterordningen på Holmlia er utviklet som et trygghets-skapende tiltak. I presentasjonsbrosjyre fra Securitas til beboerne i området heter det at⁴:

"Formålet med tjenesten er å gi trygghet og service til beboerne i området.....Man ønsker også med Securitas' tilstedeværelse å redusere uønsket atferd i området og kan ved behov raskt få tilkalt assistanse fra politi, lege og brannvesen."

Det trygghetsskapende momentet er framhevet fra samtlige informanter. På en konferanse om vekterordningen uttaler styreformann i Holmlia Vaktmestersentral⁵:

"Vi mottok signaler om at en del beboere følte seg isolerte og utrygge. Ledelsen ved Vaktmestersentralen så det som en utfordring å være med å løse disse problemene. Vi konkluderte med at det viktigste var å gi beboerne en form for sikkerhet og service som kunne gi en trygghetsfølelse. Borgervern eller andre liknende ordninger ble forkastet på et meget tidlig tidspunkt. Løsningen ble å kjøpe et antall tjenestetimer fra Securitas og så fritt disponere det innenfor en ramme."

Den overordnede hensikt med å gå inn på en ordning med Securitas var å styrke beboernes opplevelse av trygghet.

⁴ Fra brosjyren "Informasjon til beboerne på Holmlia", s. 2. Brosjyren er undertegnet av Securitas, Holmlia Vaktmestersentral og OBOS.

⁵ August 1989 arrangerte Securitas, Holmlia Vaktmestersentral og OBOS seminar om kriminalitet og samfunnsutvikling. Blant innleiderne var d.v. justisminister H. Bøsterud og d.v. sosialminister T.Strand Gerhardsen. Styreformann i Holmlia Vaktmestersentral J. Siiger Larsen presenterte bakgrunnen for vekterordningen, kostnader forbundet med den og videre framtidsplaner. Sitatet er fra Siiger Larsens innlegg.

Trygghet kan knyttes til trygghet for liv og helse og til trygghet for eiendom. I dette tilfellet var det trolig begge typer trygghet en siktet til.

En ordning med patruljerende vakter ble valgt ut fra flere grunner. I samtale med informanter fra ledelsen for prosjektet blir det fremhevet at en ønsket å ha vektere til å ferdes på steder der mange er engstelige for å gå, og på den måten bidra til å redusere isolasjon.

Ønsket om vern av privat eiendom er imidlertid også et klart og uttalt mål ved vekterordningen. Gjennom patruljering i garasjeanlegg og utsatte boligområder håper en å redusere antall tyverier og innbrudd.

Det fremheves også fra flere hold at vekterordningen har en forebyggende effekt.

For det første legges det vekt på at økt oppdagerfare gir redusert kriminalitet. Ved å ha vekteren i boligområdet, på uforutsigelige tidspunkter, forventes en avskrekkende effekt på potensielle tyver.

For det andre blir det fremhevet at vekteren representerer en positiv sosial kontroll, og at vekteren har en oppdragereffekt.

Politiets representant sammenfatter dette:

"De (vekteren) oppfattes som en som ser deg og som kan rapportere direkte. Det er mulig at politiet vet hva som skjer i løpet av 30 sekunder. (...) Oppdagerrisikoen betyr svært mye i forbindelse med kriminalitet.

.....

Vi (politiet) ville ikke brukt vektertjenesten i et miljø der vold, trusler, ran, veskenapping o.l. var et problem. Vi bruker dem for at det ikke skal bli slik. Området kan fostre mange problemer. Vektertjenesten har en oppdragerrolle, de er der for å forebygge, særlig med tanke på de store barne- og ungdomskullene."

Vekteren blir sett som en som er ute og **ser** og **gir reaksjoner**. Det fremheves at vekteren representerer en "positiv sosial kontroll".

Det er ikke uttalt andre konkrete målsettinger for vektertjenesten enn de argumentene som framføres som hensik-

ten med tjenesten:

- redusere antall kriminelle hendelser -særlig antall tyverier
- representere positiv sosial kontroll ute i området
- redusere utryggghet i forbindelse med å ferdes ute i området

REDUSERE ANTALL KRIMINELLE HENDELSER

Et kriterium for å vurdere vekttertjenestens vellykkethet kunne være å måle eventuell reduksjon i antall kriminelle hendelser. Vi har her ikke valgt en slik fremgangsmåte
Årsakene til det er mange:

1. Den mest utbredte måten å måle dette på er å definere kriminelle hendelser som lovovertrædelser anmeldt til politiet. Dersom vi fant endringer i antall anmeldelser, ville det være vanskelig å tolke årsaken til endringene. Det er store mørketall for den delen av tyveri og innbrudd som det ikke gir forsikringsmessige fordeler å anmelde.

Det er grunn til å tro at innføringen av vekterordningen har ført til at flere av de begåtte lovovertrædelsene, særlig innen tyveri og hærverk, er anmeldt. Alene vekterens nærvær gjør at mere blir sett og derved er det stor sannsynlighet for at mere også blir anmeldt. Det er også sannsynlig at beboerne vil anmelde mere, nå som de betaler for vakthold.

2. Selv om det er grunn til å anta at antall innbrudd og tyverier har gått ned etter innføringen av vekterordningen, er det så mye usikkerhet knyttet til tolking av årsakssammenhengen. Vi vet f.eks at tendensen i dag er at antallet av simple vinningsforbrytelser går ned. Fra annen forskning vet vi også at økt frykt kan føre til økt rapportering av kriminalitet. (Wright 1987) Innføring av vekttertjenesten kan ha ført til økt fokusering på områdets utsatthet og derved ha bidratt til økt frykt. I samråd med Vaktmestersentralen har vi valgt ikke å bruke ressurser på å kartlegge eventuelle endringer i den rapporterte kriminaliteten.

Vi har valgt å gjennomføre en kartlegging av Holmlia som bomiljø, med særlig vekt på opplevd kriminalitet, kriminalitetsfrykt og syn på vekttertjenesten i den sammenheng. Vi har lagt vekt på å belyse vekternes trygghets- skapende betydning og den sosiale kontrollen som knyttes

til tjenesten.

4.2 Sosial kontroll

I såvel min tilnærming som i Vaktmestersentralens tilnærming til vektorordningen står to begrep sentralt:

- sosial kontroll
- trygghet

Før vi starter en analyse av data om de faktiske forhold på Holmlia, skal disse to begrepene diskuteres nærmere.

DEFINISJON AV BEGREPET SOSIAL KONTROLL

Sosial kontroll er et sosiologisk begrep som uttrykker hvordan rådende normer og regler blir overholdt av allmennheten. Det er ofte nyttig å skille mellom **formell** og **uformell** sosial kontroll.

Den formelle sosiale kontroll er systematisert og institusjonalisert kontroll av hvorvidt folk følger samfunnets fastsatte og nedfelte regler. Eksempler kan være sjekking av pass ved kryssing av landegrenser, billett-kontroll, sjekking av innbetalt husleie o.l. Utøvere av den formelle sosiale kontrollen assosieres gjerne først og fremst med politi, men også kontrollører av ulike slag.

Uformell sosial kontroll spiller imidlertid vel så stor rolle i samfunnet som den formelle. Uformell sosial kontroll handler om å gi respons på atferd og handlinger som ikke er i overensstemmelse med rådende normer i samfunnet, med den hensikt å korrigere avvikende atferd av ulike slag. Oppdragelse av barn er en kjede av uformell sosial kontroll, men også daglige hendelser som bekrefter at verden er slik vi er vant til å ha den, er en del av den sosiale kontrollen. Det kan dreie seg om den daglige hilsenen til naboen, innordning i køen når vi skal gå på bussen - handlinger som er med på å normalisere dagen, med på å gjøre den trygg for oss.

En vesentlig side ved den uformelle sosiale kontrollen er den responsen hver og en av oss gir til våre omgivelser når det skjer hendelser som bryter med normaliteten. Viktige utøvere av den sosiale kontrollen er familie, naboer, venner og "samfunnsborgere" generelt.

VEKTERORDNINGEN OG BEGREPET SOSIAL KONTROLL

Holmlia Vaktmestersentral tok initiativet til vekterordningen for å styrke den sosiale kontrollen mellom beboerne i området. I argumentene for vekterordningen er det særlig den uformelle sosiale kontrollen de er opptatt av. Ideen om å sette inn tiltak som kan bevare et **miljø**, står sterkt i argumenteringen.

Hvis vi skal plassere vekterordningen innenfor begrepene formell og uformell kontroll, er det imidlertid mest nærliggende å plassere ordningen innenfor den formelle sosiale kontrollen.

Vekteren forholder seg mer til brudd på formelle regler, slik som innbrudd, hærverk o.l. enn til overskridelse av uskrevne normer for sosialt samvær.

Vekteren er i området som betalt spesialist. I tillegg er en vesentlig del av vekterens oppgaver knyttet til å realisere/effektiviserer kontrolltiltak som låsing av porter, bommer og dører. Ytterligere argument for denne oppfatningen av vekterordningen er det faktum at vekteren har nær kontakt med politiet som "bakapparat".

Den enkelte vekter kan imidlertid fylle sin vektergjerning på ulike måter og kan i ulik grad bidra til å gjøre grensene mellom den formelle og den uformelle siden ved sin kontrollutøving flytende. Eksempelvis kan vekteren selv gi reaksjoner på normbrudd (atferd som ikke er brudd på skrevne lover, men som heller ikke bidrar til å bygge det sosiale miljøet i ønsket retning). Vekteren kan også påvirke beboerne direkte til økt uformell sosial kontroll, til å bry seg om forhold de ser ute i området.

4.3 Frykt, utrygghet og angst

I idegrunnlaget bak vekterordningen settes det likhetstegn mellom forekomsten av sosial kontroll og trygghetsopplevelse hos beboerne. Utgangspunktet er at området er preget av er for lav sosial kontroll og en derav følgende utrygghet. Ved å styrke den sosiale kontrollen ønsker en å gjøre flere tryggere. Prosjektes vellykkethet er i stor grad knyttet til i hvilken grad en har klart å redusere utbredelsen av utrygghet.

I en analyse av denne sammenhengen kan det være avklarende å nyansere hvilke typer sosial kontroll en snakker om. Dette skal avklares i dette delkapitlet. Først en kort presisering av begrepsbruken.

Frykt og utrygghet er begreper som beskriver sinns-tilstanden. Et nært beslektet begrep er angst. Vi har valgt å ikke benytte angstbegrepet i denne studien. Begrunnelsen er at angst og "det å være engstelig" assosieres sterkt til den enkeltes personlighet eller psyke. Frykt og utrygghet er i sterkere grad knyttet til konkrete situasjoner eller opplevelser. Spørsmålsformuleringene som kartlegger frykt og utrygghet er alle relatert til konkrete hendelser eller steder/situasjoner. Selv om vi har forsøkt å redusere effekten av de individuelle psykologiske faktorene både i spørsmålsformuleringene og i begrepsbruken når vi analyserer, vil likevel den enkeltes psykiske styrke virke inn. Den enkeltes forsvarsberedskap, mentalt og fysisk, vil påvirke grad av utrygghet og grad av frykt i ulike situasjoner.

FORMELL SOSIAL KONTROLL OG UTRYGGHET

Fra annen forskning vet vi en del om sammenhengen mellom økt formell sosial kontroll og endringer i frykt for kriminalitet.

Kriminologisk litteratur om emnet er opptatt av at kriminalitetsfrykt ser ut til å leve sitt eget liv, mer eller mindre uavhengig av den reelle forekomst av kriminelle handlinger.

I studier av de mekanismene som ligger bak oppblomstring av frykt og kriminalitetsangst mener kriminologien å ha belegg for at frykt for kriminalitet i et lokalsamfunn ikke bare er selvforsterkende, at frykt avler frykt, men også at frykten kan skape kriminalitet. Det er særlig den danske kriminologen F. Balvig som hevder dette (Balvig 1978 s. 61). Balvig konsentrere seg om at frykt skaper **atferd** som fremmer frykt. Hans eksempel er at individuelle sikkerhetstiltak som bruk av våpen til selvforsvar lett kan bidra til å hardne kriminalitetsbildet i et lokalsamfunn.

De to norske forskerne Vogt og Nordhus (1985) støtter til en viss grad Balvigs resonnement gjennom påvisningen av sammenhengen mellom offerets frykt og dets utsatthet når det gjelder kriminelle handlinger.

USA og England gjorde på 70-tallet forsøk med å måle om innføring av patruljerende politi hadde noen effekt på innbyggerne frykt for kriminelle handlinger. (Balvig 1978 s.53-56) Av forsøkene trekkes slutningen at langtidseffekten er svært usikker, men at en har en merkbar korttids effekt av den første betjenten. Når antall betjenter øker vil en ikke oppnå tilsvarende effekt som for den første.

Ut fra et teoretisk og generelt standpunkt er det lite som skulle tilsi at vekterordningen bidrar til å redusere antall kriminelle handlinger **over tid**. Vi finner belegg fra andre studier og fagfolks refleksjoner om emnet til å vurdere effekten av vekterordningen på flere måter:

- Eksemplene fra USA og London gir grunn til å anta at en også på Holmlia har en positiv effekt i forhold til utrygghet, i alle fall for en kortere periode, selv om kriminaliteten ikke går vesentlig ned.

- Det er imidlertid også mulig å tolke vekterordningen som et sikkerhetstiltak som fører til økt frykt. Ved at folk ser vekteren ute i området får enkelte forsterket sin frykt. Vekteren kan bli en manifestasjon på oppfatningen om at "her er det ille".

UFORMELL SOSIAL KONTROLL OG UTRYGGHET

Det er også gjort flere studier av den uformelle sosiale kontrollen i et lokalsamfunn og opplevelsen av utrygghet. Enkelt gjenfortalt har en funnet at plassering av boliger har betydning på graden av oversikt over området og der ved på beboernes mulighet til å kunne føre tilsyn med hvem som kommer og går i området. (Se avsnitt 2.1)

Videre mener en at boligområder som ligger isolert i forhold til trafikkerte steder, steder med "liv og røre" også på kveldstid, lettere kan skape utrygghet for å ferdes ute, enn områder som ligger nær steder med stor menneskelig aktivitet. Enkelte mener også at størrelsen på boligene (høy-lavhus, mange-få innganger o.l.) har betydning for graden av utrygghet blant beboerne. Dette henger sammen med muligheten til å få oversikt over medbeboerne.

Fra andre studier omkring sammenhengen mellom et boligområdes utforming og opplevelsen av utrygghet og kriminalitetsfrykt er, det i denne sammenheng, særlig to forutset-

ninger som er av interesse:

1. Tanken om gjenkjennlighet.

Dersom beboeren møter mange nye ansikter hver dag, eller er omsluttet av mange ukjente kulturer, kan dette bidra til å skape utrygghet. Det minsker forutsigbarheten i hverdagen og kan skape usikkerhet om normene som gjelder og "hva en kan vente seg".

2. Tanken om kontakt og nærhet til folkeliv, til andre mennesker.

Dette knyttes særlig an til opplevelsen av utrygghet i forbindelse med å ferdes ute. Øde strekninger unngås fordi det er få til å assistere dersom noe skulle hende. (Jeffery) Den enkeltes visshet om at den andre er villig til å gripe inn er svært sentral for frykten for å ferdes i et område. Hvorvidt beboere er villige avhengiger av mange forhold:

- de må kunne oppfatte en truende situasjon
- de må kunne tolke situasjonen kritisk, vite om det er aktuelt å gripe inn
- de må føle en forpliktelse for å gripe inn
- de må vite hva slags assistanse som trengs og hva de kan yte
- de må vite hvordan de skal iverksette assistansen

Undersøkelser viser at de som er villige til å gripe inn er de som ikke selv opplever vesentlig frykt i det daglige. I den grad en kan peke ut befolkningsgrupper er dette er ofte personer som har bodd lenge i området, som har utstrakte kontaktnett i området og som bruker mye tid det. (Sally Merry 1981)

Det er også gjort mange studier av forholdet mellom sosiale nettverk og frykten for kriminalitet, men med motstridende resultat. En god presisering av sammenhengen har Unger og Wandersmann gitt: De skiller mellom "sosial støtte" og "sosiale nettverk". Sosiale nettverk kan godt bety at en har god kontakt, og blant annet snakker om det som skjer i området. Slike nettverk kan imidlertid like godt bidra til å bygge opp frykten ved at historier blir fortalt og utmalt, som å bidra til å svekke frykten. Sosial støtte er derimot et mer presist begrep for om en person vet at han eller hun kan få støtte i kritiske situasjoner. Har man en slik visshet, vil frykten reduseres.

4.4. Kontrollerende og frigjørende strategier

Gjennomgangen ovenfor viser til to typer strategier som anvendes i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Den første går ut på å forhindre eller gjøre det vanskelig å gjennomføre straffbare handlinger. Kriminalitetsforebyggende arbeid knyttes i hovedsak til denne type tiltak.

Som en motsetning til de kontrollerende strategiene finner vi frigjørende strategier. De tar sikte på å virke innenfra i den potensielle lovbrøtteren og frita vedkommende fra lyst, behov og motivasjon for å begå kriminelle handlinger. Denne tilnærmingen er mer sjelden innenfor det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det er også svært vanskelig å avgrense denne type tiltak fra generelle sosial- og kulturpolitiske tiltak, og det er vanskelig å finne avgrensede virkemidler. I tillegg er det nesten umulig å få vitenskapelig "bevis" for at arbeidet har hatt effekt.

I artikkelen "Bomiljø og forebyggende kriminalitet" diskuterer Anne Sæterdal hva som kan bidra til å forebygge kriminalitet fra bomiljøets side.

(A. Sæterdal, Bomiljø og forebygging av kriminalitet s.121)

BOMILJØTILTAK

	Fysiske omgivelser	Befolkning	Sosiale system
FRIGJØRENDE STRATEGIER	<ul style="list-style-type: none"> - styrking av identitet - menneskelig skala - kvalitet og skjønnhet - fellesskap - deltakelse osv. 	<ul style="list-style-type: none"> - variert befolknings-sammensetning - stabil befolkning - integrering 	<ul style="list-style-type: none"> - drift organisert m.h.p. deltakelse fra alle - faglig veiledning i vanskelige saker - omsorgsprioritering - fellesaktiviteter og tjenester
KONTROLLERENDE STRATEGIER	<ul style="list-style-type: none"> - låsesystemer - alarm-systemer - overvåking - flombelysn. - materialbruk - planløsning osv. 	<ul style="list-style-type: none"> - segregering som effekt av marked eller av off. pol. 	<ul style="list-style-type: none"> - borgervern o.lign.

På den ene siden trekkes arkitekter og planleggere fram, slik at de legger til rette for gjenkjennlighet, fellesskap og folkeliv. På den andre siden trekkes befolkningssammensetningen og sosiale system fram. Variert befolkningsammensetning og stabilitet kan virke kriminalitetsforebyggende, det samme kan god sosial organisering og drift av området, sammen med høy grad av deltakelse i det sosiale fellesskapet beboerne i mellom. Figuren nedenfor illustrerer Sæterdals poeng om at kriminalitetsforebygging er gjennomtenkt planlegging, god organisering og kulturelle og sosiale tiltak.

VEKTERORDNINGEN OG TRYGGHETSASPEKTET

I figuren ovenfor kan vekterordningen rubriseres som et kontrollerende sosialt system.

Det er i tidligere avsnitt nevnt at vekterordningens patruljering trolig har en fryktdempende effekt, i allefall sett over et relativt begrenset tidsrom. Med utgangspunkt i gjennomgangen ovenfor vil vi argumentere for at vekterordningen kan ha betydning for trygghetsopplevelse ved å representere en type sosial støtte. Noen av gangveiene mellom borettslagene utgjør de mest uoversiktlige og "øde" delene av Holmlia. Noen strekninger utmerker seg som mere øde og andre mindre, ved at de går forbi husklynger med utsyn over strekningen. Vissheten om at vekteren er i området kan bidra til at færre er utrygge når de går over mer øde strekninger. Spesiell positiv effekt har nok vekternes tilstedeværelse på stasjonsområdet ved sene togankomster, og tilbudet om å følge personer som skal gjennom området. Vekterne rapporterer selv om positive reaksjoner på denne ordningen.

I beskrivelsen av vekterordningen i kapittel 3 så vi at vekterordningen ikke bare er tenkt som et kontrollerende tiltak. En tenker seg at ordningen har positiv effekt på den uformelle sosiale kontrollen i området. En tenker seg at vekternes inngripen i konkrete situasjoner skal bidra til støtte opp om normer som å ta vare på omgivelsene, ikke sjenere personer og ta ansvar i forhold til situasjoner hvor normer brytes.

PROBLEMSTILLING FOR UNDERSØKELSEN

Hensikten med å drive en ordning med bomiljøvektene er å redusere utrygghet. Dette kan omtales som prosjektets mål. Det er en utbredt oppfatning at det å styrke den sosial kontrollen, og da særlig den uformelle sosial kontrollen bidrar til å oppnå trygghet. Å styrke den uformelle sosiale kontrollen blir virkemiddelet en velger for å nå målet.

Vektorordningen kan betraktes som redskapet som skal anvendes, eller mer presist som ett av de redskapene som skal anvendes.

Gjennomgangen av annen forskning om forteller at utrygghet skapes av flere forhold:

- antall lovbrudd (tyverier m.m.) den enkelte opplever - opplevd sjikane, trusler og hærverk
- fremmedfølelse og generell liten kunnskap om områdets beboere og de som ferdes i området
- myter som dannes på grunnlag av frykt og rykter

Vi kan avlede to spørsmål som blir ledende i analysen av kriminalitetsopplevelsene, opplevelsen av vektertjenesten og det sosiale miljøet på Holmlia:

1. Hvor utbredt er kriminaliteten på Holmlia og i hvilken grad bidrar egne opplevelser og fortellinger om andres opplevelser til å skape utrygghet og frykt for kriminalitet?

I arbeidet med å utforske dette har vi tatt utgangspunkt i forhold som er utrygghetsskapende. Disse omtales som "kriminelle", selv om enkelte etter straffeloven nok ikke ville bli definert slik. Eksempelvis er "verbal sjikanering" og "trusler" hos oss omtalt som "kriminalitet". Dette vil komme fram i dataanalysen.

2. Kan vektorordningen som et formelt sosialt kontrolltiltak styrke den uformelle sosial kontroll i området og derved bidra til å gjøre beboerne tryggere i sitt boligområde?

4.5 Metodisk tilnærming og datagrunnlag

For å belyse forhold som kan bidra til å vurdere vekterordningens betydning for utrygghetsopplevelser på Holmlia er det gjennomført en spørreundersøkelse til et utvalg beboere på Holmlia.

Som ett ledd i forarbeidet er det gjennomført intervju med personer som er involvert i prosjektet med vekterordningen.

Følgende personer er intervjuet:

- politiets representant i styringsgruppen
- lederen for Bomiljøvekteravsnittet i Securitas
- områdelederen for vekterne på Holmlia

I tillegg er det foretatt telefonintervju med ledere i 5 ulike borettslag.

Daglig leder i vakmestersentralen og prosjektleder har bidratt med utfyllende opplysninger og skaffet aktuelle dokumenter til veie for oss.

UTVALGET I SPØRREUNDERSØKELSEN

Spørreundersøkelsen er gjennomført som oppsøkende intervju hvor intervjuere spurte og nedfelte svarene i strukturerte spørreskjema. (Vedlegg) Det ble bestemt at ca. 10% av husstandene i området skulle søkes intervjuet. Det ble da trukket ut 297 husstander.

Utvalget er dels strategisk, dels tilfeldig.

Det ble valgt ut 6 borettslag som skulle representere Holmlia: Tirillsletta, Bertramjordet, Nordskrenten, Sloråsen, Nedre Ravnsåsen, og Lerdalstoppen.

Innen hvert av borettslagene ble det så trukket et tilfeldig utvalg som tilsvarte borettslagets relative størrelse m.h.t. antall leiligheter. Utvalget er trukket ut fra navnelister fra borettslagene. Det er således de som er oppført som eiere av leilighetene som er intervjuet. Det viste seg at det i mange tilfelle var vanskelig å treffe folk hjemme, også etter gjentatte besøk og telefonhenvendelser. En ikke ubetydelig andel falt fra enten fordi leilighetene stod tomme, de var leid ut på fremleie slik at beboerne ikke var blitt varslet om intervjuet eller fordi beboerne ikke ønsket å delta i undersøkelsen. Den gjennomgående "unnskyldningen" for å ikke ville delta var at de hadde bodd der for kort til å kunne uttale seg. Det ble derfor trukket reserveutvalg for hvert borettslag.

Intervjuingen ble gjennomført rett etter påsken 1992. For å ikke strekke datainnsamlingen over for lang tid, ble intervjuingen avsluttet da det for hvert av borettslagene var oppnådd en svarprosent på mellom 70 og 80. Det er til sammen innhentet svar fra 239 husstander. Dette tilsvarer 80,5% av utvalget.

VURDERING AV REPRESENTATIVITETEN

De 239 intervjuede husstandene utgjør 8% av Holmlias 3000 leiligheter.

Utvalget består av 53% kvinner og 47% menn.

36% av de intervjuene er enslige, 64% er samboere/gifte. Det er langt flere enslige kvinner i vårt utvalg enn enslige menn, hele 46% av kvinnene er enslige mot 23% av mennene.

47% av hadde barn i husholdet, 53% hadde ikke barn.

En sammenlikning med befolkningsstatistikken for området viser at vi har noe flere kvinner i vårt utvalg enn den faktiske andelen (53% mot 51%)

Samlet sett er andelen enslige i utvalget lavere enn den faktiske andelen. (36% mot 48%)

I statistikken er fordelingen av enslige mellom kjønnene 50% for kvinnene og 46% for mennene. At andelen enslige er høyere i statistikken enn i vårt utvalg skyldes trolig at statistikken også omfatter unge over 20 år som bor hjemme hos sine foreldre.

Forskjellen i andel enslige kvinner i vårt utvalg og i statistikken kan forklares med to forhold.

For det første vet vi at kvinner flytter tidligere hjemmefra, slik at de ikke skaper det samme misforholdet mellom andel enslige kvinner i statistikken og utvalget slik enslige menn gjør, de mange hjemmeboende unge menn over 20 år drar opp statistikken.

En annen forklaring er at vi har en reell overrepresentasjon av enslige kvinner i utvalget. Denne forklaringen svekkes imidlertid av det faktum vi i en gjennomgang av hvilket kjønn leiligheten var registrert på, fant at ca. halvparten var registrert på kvinner. Den reelle overrepresentativiteten kan i så fall ikke være særlig stor. Vi har ikke tillagt en eventuell overrepresentasjon vesentlig vekt i tolkingen av dataene.

De intervjuede uttaler seg på vegne seg selv i vurderingsspørsmålene. I spørsmålene om hendelser og forordninger uttaler imidlertid intervjupersonen seg på vegne av de andre beboerne i husholdet også.

Samlet sett er det grunn til å vurdere utvalget slik at det gir et representativt bilde av forholdene på Holmlia, slik det fortøner seg for den voksne delen av befolkningen.

På enkelte områder er dataene fra Holmlia sammenliknet med resultater fra nasjonale, representative undersøkelser. Det er imidlertid ikke grunnlag for å vurdere undersøkelsen på Holmlia som landsrepresentativ. Sammenlikningene er ment som illustrasjoner av tendenser til sammenfall og avvik, og må tolkes med varsomhet.

5 ANALYSE AV DATAENE

5.1 Opplevd kriminalitet på Holmlia

MYE TYVERI UTEN INNBRUDD

I undersøkelsen ble intervjupersonene spurt om de hadde opplevd et sett med ulike kriminelle handlinger, av ulik alvorlighetsgrad. Mange opplever tyveri av eiendeler og innbrudd:

Tabell 1: Prosentandel som har opplevd tyveri eller innbrudd på Holmlia i løpet av siste to år:

	kvinner	menn
Innbrudd i bolig	5%	7%
At boligen blir observert av "mistenkelig personer"	12%	9%
Tyveri uten innbrudd	27%	22%
Innbrudd i bil	41%	29%

Det er relativt få som har opplevd innbrudd i egen bolig, samlet 6%. Her er den yngste aldersgruppen minst utsatt. Det er flest som har opplevd innbrudd blant de som har bodd lenge på Holmlia. Samme tendens gjenfinnes blant de som har opplevd at boligen blir observert av fremmede.

En relativt stor andel av beboerne har opplevd tyveri uten innbrudd, omtrent hvert 4. hushold. Også her er det de som har bodd lengst på Holmlia som har vært mest utsatt.

Dersom vi summerer opp antallet som har vært enten utsatt for tyveri, for innbrudd i bolig eller for innbrudd i bil finner vi at 49%, eller annethvert hushold har vært utsatt for slikt en eller flere ganger i løpet av de to siste årene.

I en undersøkelse fra 1981 svarte 8% av de spurte at de hadde vært offer for tyveri i løpet av det siste året. Undersøkelsen er sammenliknet med tidligere undersøkelser og tallet fra 1981 viste at risikoen for å bli utsatt for tyveri var relativt konstant fra 1974 til 1981. (Høigård og Balvik 1988) Tallene for Holmlia viser langt større utsatthet selv om vi i vår undersøkelse ber intervjupersonen referere til de **to** siste årene og ikke ett.

Tallene viser også at kvinner er mere utsatt for tyveri enn menn. Tendensen til at kvinnene er mere utsatt gjelder særlig for innbrudd i bil.

ATFERD SOM SKAPER UTRYGGHET ER OGSÅ EN TYPE KRIMINALITET

Dataene viser at mange hadde opplevd hendelser som forstyrrer den allmenne fred og orden og som kan virke skremmende:

Tabell 2: Prosentandel som har opplevd følgende hendelser på Holmlia en eller flere ganger i løpet av siste **to** år:

	kvinner	menn
Møte gjenger som oppleves som truende	15%	12%
Bli verbalt trakkasert/skjelt ut ute	10%	10%
Å bli forfulgt av fremmede	11%	4%
Bli overfalt, beskytt eller ranet	3%	1%
Bli truet av naboer/folk i området	10%	5%
Husbråk i nabolaget	27%	29%
Bli utsatt for hærverk på eiendeler/eiendom	25%	22%

Blant de spørsmålene vi har valgt å stille er det særlig husbråk og hærverk som skiller seg ut. Vi ser at det er en liten forskjell i kvinners og menns opplevelse av dette. Videre analyse av dataene viser at hærverk og husbråk er noe som særlig de yngre beboerne opplever. I den yngste aldersgruppen (20 til 30 år) er det hele 40% som har opplevd husbråk og 38% som har opplevd hærverk i løpet av de siste to årene.

Det er påfallende at hele 15% av kvinnene og 10% av mennene svarte at de hadde møtt gjenger de opplevde som truende, samt at 11% av kvinnene svarte at de hadde opplevd å bli forfulgt av fremmede. Begge disse forholdene er klart skremmende og kan bidra til å skape frykt for å ferdes ute i området.

Vi har talt opp hvor mange skremmende og fryktskapende opplevelser den enkelte intervjupersonen har krysset av for. Vi finner da at en liten majoritet har opplevd ingen eller en av de tingene som er presentert i tabell 1 og 2. I underkant av hver 2. innbygger har imidlertid opplevd to eller flere slike hendelser.

Tendensen til at kvinner i størst grad rapporterer om slike hendelser blir stadfestet når vi slår sammen antall opplevelser på denne måten:

Tabell 3: Andel intervjupersoner som svarer at husholdningen har opplevd en eller flere kriminelle eller truende hendelser på Holmlia i løpet av siste to år etter kjønn:

	kvinner	menn
Opplevd en eller ingen hendelser	51%	56%
Opplevd to eller <u>flere hendelser</u>	<u>49%</u>	<u>44%</u>
sum	100%	100%

Årsaken til at kvinner har opplevd noe flere slike hendelser enn menn kan vi si lite om på grunnlag av våre data. Vi kan se bort fra forklaring om at kvinnene bor i mer utsatte områder. Til tross for antall rapporterte hendelser varierer for ulike borettslag, er det ikke slik at kvinnene i større grad bor i disse områdene. Det er heller ikke slik at kvinnene bor i større hushold enn mennene, og på den måten har flere de svarer ut fra.

Det er selvfølgelig mulig at kvinner rett og slett er mere utsatt. En annen forklaring kan være at kvinner legger bedre merke til slike hendelser og lettere husker tilbake på dem i intervjusituasjonen.

OPPSUMMERING - MANGE ER UTSATT FOR TYVERIER OG TRUENDE OPPLEVELSER UTE.

Beboerne på Holmlia er utsatt både når det gjelder tyveri og andre typer kriminelle hendelser i bomiljøet. Blant tyveriene er det særlig tyveri av/i biler og tyveri av eiendeler uten innbrudd i bolig, som er mest utbredt. Svært mange har også opplevd truende hendelser ute i boligområdet.

Forskjellen for kvinners og menns opplevelser er liten, men entydig. Kvinnene rapporterer om flest kriminelle opplevelser. Dette gjelder både tyverier og truende hendelser.

5.2 Sikringstiltak

TEKNISKE SIKRINGSTILTAK

I et boligområde med såpass høy grad av tyverier er det grunn til å tro at beboerne har inninstallert sikkerhetstiltak. Tabell 5 viser imidlertid at det først og fremst er ekstra sikkerhetslås på inngangsdøren beboerne har investert i, i tillegg til alarm i bil.

Tabell 4: Andel med ulike sikkerhetstiltak i boligen i prosent av befolkningen:

	Har inst- allert	Var i boligen	Har ikke	
Sikkerhetslås på dør	52%	18%	29%	(n=239)
Merket verdigjenstander	12%	2%	86%	"
Sikkerhetslenke på dør	8%	0%	92%	"
Alarm i boligen	5%	1%	94%	"
Alarm i bil	21%	4%	75%	(n=191)

Vi har summert antall ja-svar på disse spørsmålene og funnet at godt og vel hver 10. intervjuet person (13%) svarte at de hadde investert i minst tre slike sikkerhetstiltak, mens majoriteten av beboerne hadde ingen eller én slik innretning. Blant de som har investert i flere sikkerhetstiltak finner vi noe overvekt av beboere med lang botid på Holmlia, og noe overvekt av menn.

AVTALER MED NABOENE ER OGSÅ EN FORM FOR SIKRINGSTILTAK

Å avtale med naboene om tilsyn av boligen når en er bortreist, hente inn posten, sette over telefonen o.l. er en annen type sikkerhetstiltak som er utbredt på Holmlia:

Tabell 5: Prosentvis andel beboere som har avtaler med naboene når de er bortreist og boligen står tom:

	Har avtale	Har ikke avtale
Naboen henter inn post	80%	20%
Nabo holder øye med lei.	63%	37%
Setter over telefonen	12%	88%
Nabo slår lys av og på	12%	88%

(n=239)

Også for denne type "sikkerhetstiltak" har de som har bodd på Holmlia en stund flest avtaler. Eksempelvis har mer enn 8 av 10 som har bodd på Holmlia i over tre år avtaler med naboene om å hente inn post når de er bortreist, og 7 av 10 har avtaler om at naboen holder øye med boligen. Tilsvarende tall for de med kort botid er 6 av 10 når det gjelder å hente inn post og bare 2 av 10 når det gjelder å holde øye med boligen.

I motsetning til mer tekniske sikkerhetstiltak finner vi en svak tendens til at kvinnene i større grad enn menn oppgir å ha denne type avtale med naboen. Hver 4. mannlige intervjuperson oppgir at han enten ikke har noen eller kun en slik avtale med naboene mot hver 5. kvinnelig.

SVÆRT MANGE ER REDDE FOR INNBRUDD NÅR DE ER BORTE

I 1986 ble det gjennomført en undersøkelse om angst for tyveri i Rana, Rogaland og Skiens politidistrikt. (Høigård og Balvig 1988 s.13) Her ble intervjupersonene spurt om de hadde montert sikkerhetslås i boligen og om de hadde merket verdigjenstander. Bare 12% hadde montert sikkerhetslås og 6% svarte at de hadde merket verdigjenstander. Tekniske sikkerhetstiltak er m.a.o. mer utbredt på Holmlia i 1992 enn i undersøkelsen fra 1986.

I undersøkelsen fra 1986 ble beboerne spurt om de var engstelige for tyveri når de var bortreist. Det samme

spørsmålet stilte vi våre intervjupersoner på Holmlia: Tallene er ikke fullstendig sammenliknbare, men de kan gi en antydning om forskjellene:

Tabell 6: Angst for tyveri når en er bortreist. Tall fra Holmlia 1992 og Skien, Rana og Rogaland-undersøkelsen (S.R.R.) 1986:

	Holmlia 1992	S.R.R. 1986
Alltid	32%	11%
Av og til	29%	30%
Sjelden eller aldri	49%	52%
Reiser ikke bort	1%	1%
Ubesvart	-	6%
sum	101%	100%

(n=239)

Hele 32% av Holmlia-beboerne svarte at de alltid var redde for tyveri når de var bortreist. Tilsvarende tall for Rana, Rogaland og Skien er 11%. Frykten for tyveri er m.a.o. mer utbredt blant Holmlias beboere enn den var blant beboerne i Skien, Rogaland og Rana i 1986. Hvis vi ser på de store forskjellene i antall personer som har opplevd tyveri/innbrudd skulle en faktisk tro at frykten hadde vært enda mer utbredt.

Der er imidlertid klart at Holmlia som boligområde har et problem når hvert tredje hushold alltid og med grunn er redde for innbrudd når de er bortreist.

TENDENS TIL AT SIKRINGSTILTAKENE HJELPER

I vårt datamateriale er mulighetene for å si noe om effekten av ulike sikkerhetstiltak hos beboerne, enten de er tekniske eller sosiale, svært begrenset.

I analysen finner vi at det er en svak sammenheng mellom det å ha mange sikkerhetstiltak (av teknisk karakter) og antall tyverier/innbrudd en har vært utsatt for. Tabell 7 viser at det blant de som har mange sikkerhetstiltak er en noe mindre andel med mange tyverier/innbrudd enn blant de med få. Forskjellene er imidlertid for små til at vi kan si noe annet enn at vi ser en **tendens** til flere sikkerhetstiltak gir færre innbrudd/tyverier.

Tabell 7: Antall tekniske sikringstiltak som er innstallert mot antall tyverier og innbrudd siste to år:

antall tyverier	ant. tekniske sikringstiltak		
	null el. ett	to el. fler	
få (0 el. 1)	76%	87%	
<u>mange (2 el. fler)</u>	<u>24%</u>	<u>13%</u>	
sum	100%	100%	
	n=115	n=124	n=239

I tolkingen av denne tabellen er det viktig å ta med informasjonen tabell 1 og 4. I kommentarene til tabell 4 ble det framholdt at menn gjør noe mer bruk av sikkerhetstiltak av denne typen, samtidig som vi i tabell 1 så at de var mindre utsatt. Det er derfor mulig at vi har en svak overvekt av menn i kategorien med mange tekniske tiltak og en svak overvekt av kvinner i kategorien få tekniske tiltak og at dette påvirker sammenhengen.

Vi har også analysert materialet ut fra omvendt sammenheng, ut fra en antakelse om at mange tyverier og innbrudd gir mange sikkerhetstiltak, at beboere som er utsatt for mye investerer i sikkerhetstiltak. Det er imidlertid ingen slik sammenheng i materialet. Dette tyder på at beboerne er utsatt for en type tyveri som ikke nødvendigvis lar seg redusere gjennom tekniske sikkerhetstiltak. Eksempelvis vil alarm på bil bare ha vesentlig effekt når det raskt kan komme folk til stedet der bilen er parkert.

Datamaterialet vårt viser videre en sammenheng mellom det å bli utsatt for tyveri/innbrudd og antall avtaler med naboene. De som er mest utsatt har mange avtaler:

Tabell 8: Antall tilfeller av tyveri og innbrudd siste to år og antall ting en avtaler med naboer når en er bortreist.

	Antall innbrudd/tyverier		
	null el. ett	to el. fler	
opp til to avtaler	52%	32%	
<u>mer enn to avtaler</u>	<u>48%</u>	<u>68%</u>	
sum	100%	100%	
	n=195	n=44	N=239

Antall tyverier refererer til hendelser fra opp til to år tilbake, mens avtalene med naboene refererer til de vanene en har mer eller mindre på intervjutidspunktet. Det ligger et tidsperspektiv i spørsmålsformuleringen som gir grunn til å tolke tabellen dithen at de som opplever mye av tyveri og innbrudd tar kontakt med naboene for å danne beredskap for bolig og eiendeler.

Det er en tilsvarende sammenheng mellom det å oppleve mange ubehagelige eller truende opplevelser ute (tabell 2) og antall avtaler en inngår med naboer. Jo flere hendelser jo større er sannsynligheten for at en har inngått mange avtaler med naboene.

JO MERE TYVERIER, JO MINDRE FORNØYD MED VEKTERTJENESTEN

Det er stor oppslutning om vektertjenesten blant alle grupper beboere i vårt materiale. Bare 10% oppgir at de er lite fornøyde med de tjenestene som ytes av Securitas' vektere, hele 57% sier de er godt eller svært godt fornøyd. Langt de fleste, 89%, tror også at det ville vært større kriminalitet på Holmlia uten vektertjenesten.

Andelen som tror det ville vært mere kriminalitet uten vekterne synker imidlertid proporsjonalt med antall tyverier de har opplevd. Jo mer de har opplevd, jo mer usikker er de på vekternes effekt. Knappt 1 av 10 som ikke har opplevd tyveri eller innbrudd mener at kriminaliteten i området ikke lar seg påvirke av vektertjenesten, mot 1 av 5 av de som har opplevd ett eller flere tilfeller.

Tilsvarende tendens finner vi for sammenhengen mellom det å oppleve truende hendelser og troen på at vekteren kan påvirke kriminaliteten i området.

Opplevd kriminalitet har betydning for den samlete vurderingen av ordningen med vektertjeneste, men bare for den typen kriminalitet som er knyttet til innbrudd og tyveri. Dette vises i tabell 9 og 10.

Tabell 9: Syn på vektertjenesten og antall tyverier/innbrudd i løpet av siste to år:

	Antall tyveri/innbrudd		
	ingen	ett	to el. fler
Fornøyd med vekterne	66%	58%	36%
Lite fornøyd med vekterne	6%	10%	23%
Vet ikke nok til <u>å uttale meg</u>	<u>28%</u>	<u>33%</u>	<u>41%</u>
sum	100%	101%	100%
	(n=113)	(n=80)	(n=44)

Tabell 10: Syn på vektertjenesten og antall opplevde truende hendelser i løpet av siste to år:

	Antall truende hendelser		
	ingen	en	to el. fler
Fornøyd med vekterne	60%	51%	60%
Lite fornøyd med vekterne	10%	11%	10%
Vet ikke nok til <u>å uttale meg</u>	<u>14%</u>	<u>11%</u>	<u>7%</u>
sum	100%	101%	100%
	(n=108)	(n=71)	(n=58)

De som har opplevd flere tyverier/innbrudd er mer skeptiske til vektertjenesten. Videre analyse har vist at i forhold til tanker om vekterordningens framtid gir dette seg to slags utslag. For det første vil en stor majoritet, også blant de som har opplevd mange tyverier/innbrudd bruke **mere** penger til vekterne. Hele 60% av de som har opplevd flere tyverier, og som er noe mer skeptiske til vektertjenesten, sier seg likevel helt eller delvis enige i et utsagn om at det bør brukes mere penger på vektertjenesten i framtiden. En gruppe på 18% sier seg imidlertid helt eller delvis enige i et utsagn om at penger til vektertjenesten er bortkastede penger. Sagt med andre ord deler den gruppen som har opplevd mange tyverier/innbrudd seg i to. Vi har den største gruppen som ønsker å øke omfanget, til tross for noe

usikkerhet og skepsis til effekten, og vi har den mindre gruppen som mener tjenesten er bortkastet.

Å ha opplevd en eller flere truende hendelser gir seg imidlertid ikke utslag i forhold til vurderingen av vekttertjenesten. Vi finner ingen variasjon for andelen som sier seg fornøyd ut fra hvorvidt de har opplevd ingen eller mange slike hendelser. I videre analyse finner vi heller ingen økning i andelen som sier seg enige i ut-sagnet om at vekttertjenesten er bortkastet penger. Tendensen går heller i en annen retning, jo flere slike truende hendelser en har vært utsatt for, jo sterkere er oppfatningene om at det bør settes av mere penger til ordningen.

**OPPSUMMERING - BEBOERNE BENYTTET FLERE SIKRINGSTITLAK,
SOM SUPPLEMENT TIL VEKTERNE**

Beboerne på Holmlia tyr til flere tiltak i forsøk på å sikre seg mot kriminalitet. Sammenliknet med undersøkelser fra 1986 er det mange på Holmlia som har investert i sikkerhetslås, merking av verdigjenstander o.l. Menn noe mer enn kvinner og beboere med lang botid mer enn beboere med kort svarer at de har flere slike sikringstiltak. Datamaterialet kan ikke si noe sikkert om de med sikkerhetstiltak har færre tyverier/innbrudd enn de uten, selv om vi aner en svak tendens i den retningen.

Mange beboere inngår avtaler med naboene om tilsyn av bolig, henting av post o.l. når de reiser bort. Det viser seg at det er sammenheng mellom det å oppleve tyveri/-innbrudd og ikke minst truende hendelser og hyppigheten i slike naboavtaler. Jo mer en har opplevd av kriminalitet, jo mer naboavtaler inngås.

Det er overveiende positiv oppslutning om vektertjenesten. Det er imidlertid skepsis til den kriminalitetsreducerende effekten av tjenesten blant de som opplever mye tyveri/innbrudd og truende hendelser. Å oppleve truende hendelser fører ikke til samme skepsis til tjenesten. Jo mere en opplever av slik kriminalitet, jo mer vil en investere i denne tjenesten.

5.3 Mer om frykt for kriminalitet på Holmlia

MANGE KVINNER ER SVÆRT REDDE FOR FERDES UTE I EGET BOLIG-OMRÅDE

Vi har sett at en vesentlig del av Holmlias beboere er engstelige for tyveri/innbrudd når de er bortreist. Vi skal se at en vesentlig del av beboerne også er redde for å ferdes ute i området.

Intervjupersonene ble spurt om de var engstelige for å gå forskjellige steder ute i Holmliaområdet, det ble konkret spurt etter 3 steder og 3 strekninger:

Tabell 11: Andel beboere som oppgir at de enten er så redde for å ferdes på stedet alene på kveldstid at de unngår det eller at de ferdes på stedet men er svært redde.

	kvinner	menn
På/rundt Holmlia senter	36%	4%
På jernbanestasjonen	28%	3%
I garasjeanlegget	14%	1%
Gå fra boligen til gatekjøkkenet	41%	4%
Gå fra boligen til senteret	36%	2%
Gå til neste borettslag	14%	1%

En svært stor andel av Holmlias kvinner er engstelige for å ferdes ute alene på kveldstid. Alle de nevnte stedene burde være trygge steder/strekninger. De ligger ikke spesielt øde til, og alle stedene ligger innenfor Holmlia boligområde.

Kvinner i aldersgruppen 20 til 30 år er mere redde enn de eldre når det gjelder å gå på strekningene innen området og i garasjeanlegget. For Holmlia senter og jernbanestasjonen er det ingen forskjell mellom de yngre kvinnene og de andre.

At såpass stor andel av Holmlias kvinner er svært utrygge når de skal gå til/senteret og jernbanestasjonen på kveldstid, er et problem som Holmlia må ta på alvor. Nærmiljøprosjektet på Holmlia arbeider med blant annet Senteret. Tallene fra tabell 12 understreker betydningen av at Senteret prioriteres i prosjektets trygghetsskapende

arbeid. Senterområdet ligger nær buss- og togstasjonen og har borettslag på alle kanter. Arkitektonisk burde det ligge til rette for at Senteret er stedet alle beboergrupper føler tilhørighet til, og at aktivitetene der kunne ha en samlende funksjon for det sosiale fellesskapet på Holmlia.

SENTEROMRÅDET - HVORFOR ER DET ET STED MANGE ER SÅ REDDE FOR Å FERDES?

Intervjupersonene er spurt om det er steder på Holmlia de absolutt ikke liker seg. Bare 17% svarte konkret på det, og de hyppigst nevnte områdene er

- Rema, Esso og området rundt
- Strekningen fra bydelsforvaltningen (der gatekjøkkenet er) til Holmlia senter
- Strekningen fra svømmehallen og til senteret
- På senteret, særlig parkeringshuset

De nevnte gangveiene til Senteret går gjennom skogholt og over sletter. Alle de nevnte stedene er patruljert av Securitas, dels som vektere, dels som leiet av de forretningsdrivende på Senteret, Rema og Esso. Securitas har sin lokale Holmlia-base på Senteret.

De nevnte strekningene er blant de strekningene på Holmlia som i minst grad har innsyn fra boliger. Fra annen forskning om sammenhengen mellom frykt for kriminalitet og boligområders utforming er det nettopp slike områder hvor mange opplever seg utrygge. På den andre siden er det mange forhold som burde veie opp for manglende innsyn; avstandene relativt korte og Securitas er ofte i området. På senterområdet burde det ligge til rette for liv og røre, det burde ligge til rette for at beboere kan føle seg rimelig trygge på at andre vil komme til unnsetning dersom det skulle "skje noe". Liv og røre og vissheten om muligheten for å få unnsetning er, som det ble nevnt i kapittel 4, erfaringsmessig vesentlige momenter for å dempe frykt for å ferdes i områder.

Jeg tolker beboerne frykt slik at Senteret mangler folkeliv om kveldene og at det er stor grad av fremmedfølelse ovenfor Senteret som sted for beboere som selv ikke bor der.

**BÅDE EGNE OPPLEVELSER OG BERETNINGER FRA ANDRE BIDRAR TIL
Å SKAPE FRYKT**

I vårt materiale kan vi se noen sammenhenger mellom hvor utsatte personer er for kriminalitet og hvor engstelige de er. "Engstelig" er her mål ved antall steder hvor de oppgir enten å være svært utrygge når de er der, eller unngår å ferdes fordi de er utrygge. Vi finner sammenhenger både mellom det å oppleve ulike typer kriminalitet og grad av engstelighet, og mellom å høre om kriminelle hendelser fra naboer og engstelighet:

Tabell 12: Sammenheng mellom innbrudd/tyverier og antall steder en er svært redd for å ferdes.

	Antall tyverier/innbrudd		
	ingen	ett	to eller flere
Ikke svært redd noen steder	70%	69%	55%
Svært redd ett eller <u>flere steder</u>	<u>30%</u>	<u>31%</u>	<u>46%</u>
sum	100%	100%	101%
	n=114	n=81	n=44

Tabell 13: Sammenhengen mellom opplevd truende hendelser og steder en er redd for å ferdes.

	Antall truende hendelser		
	ingen	ett	to eller flere
Ikke svært redd noen steder	71%	70%	56%
Svært redd ett eller <u>flere steder</u>	<u>29%</u>	<u>30%</u>	<u>44%</u>
sum	100%	100%	100%
	n=109	n=71	n=59

Vi ser av tabellene at både det å oppleve tyveri og innbrudd og det å oppleve truende hendelser ute gir flere som er svært engstelige. Videre analyse har vist at også det å vite om hendelser som **naboer** har opplevd, gir flere

som er engstelige for å ferdes ute i området. Også det å høre **rykter** eller **lese om** hendelser på Holmlia gir flere som er engstelige.

Det er med andre ord ikke bare egne opplevelser og ens eget kjønn som kan forklare hvorfor noen er svært engstelige. Det er også et spørsmål om hva som blir fortalt mellom naboene og hva en hører og leser.

I vårt materiale finner vi noen forskjeller mellom ulike befolkningsgrupper i hvorvidt de samtaler med naboene om slike hendelser. Særlig rapporterer de yngre om at naboen har opplevd truende episoder (22% flere av de mellom 20 og 30 år enn beboere over 50 år.)

Hvor lang botid intervjupersonen har på Holmliaområdet gir også utslag for i hvilken grad de har beretninger fra naboen om slike opplevelser. (14% flere av de med kort botid, d.v.s botid under 2 år.)

Når vi sammenlikner borettslag, finner vi ingen sammenheng mellom hvor mange som forteller om egne opplevelser, enten det er tyveri/innbrudd eller truende episoder og hvor mange som forteller at de har samtalt med naboen om naboens opplevelser. Dette vises i tabell 16. For oversiktlighetens skyld har vi her plukket ut prosentandelen som har svart at de har opplevd, hørt naboen fortelle om, eller hørt rykte om **to eller flere hendelser**, og vi har tatt med alle enkelthendelser som er presentert i tabell 1 og 2.:

Tabell 14: Sammenstilling av ulike boligområder og andelen beboere som har h.h.v. opplevd, hørt nabo fortelle om opplevelser og hørt rykter om to eller flere kriminelle hendelser. Tyveri/innbrudd og truende hendelser er slått sammen.

	Områdekode					
	1	2	3	4	5	6
Opplevd mye selv	50%	60%	53%	30%	42%	39%
Nabo opplevd mye	47%	40%	37%	50%	50%	45%
n=	30	30	68	20	26	65

I område 4 som er et relativt lite område (som antall enheter antyder) har beboere som er relativt forskånet for kriminelle hendelser, vurdert ut fra beboerens egne opplevelser. Vi ser imidlertid at andelene som har hørt naboen fortelle er vesentlig større enn andelen med egen-

opplevelser. I område 2 er situasjonen motsatt. Her har relativt mange opplevd hendelser, mens beboerne selv i mindre grad har hørt naboen eller andre i området fortelle.

Den manglende sammenhengen mellom andelen med egenopplevd kriminalitet og andelen med gjenfortalte opplevelser fra andre forteller at nabokontakt kan bidra til å fortegne bildet av kriminaliteten i området. I noen områder, som område 2, kan det se ut til at opplevelsene "underrapporteres", mens det i andre områder, f.eks. område 4 "overrapporteres".

Fra kriminologisk litteratur har vi sett at nabokontakt kan gi ulike utslag i forbindelse med den enkeltes frykt for kriminalitet. Den kan gi de involverte en opplevelse av støtte og hjelp dersom det skjer noe, og den kan være utveksling historier og erfaringer som blåses opp og skremmer. I vårt materiale er egenopplevelsene i forhold til kriminalitet mer utslagsgivende enn kjennskap til naboens opplevelser. I neste delkapittel skal sammenhengen mellom den sosiale integrasjon til den enkelte beboer og opplevelser av frykt for å bevege seg ute i Holmliaområdet belyses nærmere. Først skal vi imidlertid se hvilke ønsker de som er engstelige har for vekterne.

DE SOM ER UTRYGGE HAR SPESIELLE ØNSKER FOR VEKTERNE

I forbindelse med undersøkelsen ble beboerne bedt om å si seg enige eller uenige i utsagn om endringer i vekternes arbeid. Vi har skilt svarene for kvinner og menn og for hvorvidt beboerne var svært redde for å ferdes ute ett eller flere steder alene kveldstid.

Tabell 15: Ønsker for vekterne etter hvor engstelige beboerne er for å ferdes ute i området alene på kveldstid.

"Mener vekterne bør bruke mer tid på fotpatruljering og mindre tid i bilene":

	ikke <u>engstelige engstelige</u>	
enig	79%	83%
<u>uenig</u>	<u>21%</u>	<u>17%</u>
	100%	100%

"Vekterne bør gå mere på gangveiene utenfor borettslagene":

	ikke <u>engstelige engstelige</u>	
enig	56%	63%
<u>uenig</u>	<u>44%</u>	<u>37%</u>
	100%	100%

"Det er viktigere at vekterne heller prater med bråkemakerne enn at de kontrollerer låser":

	ikke <u>engstelige engstelige</u>	
enig	61%	57%
<u>uenig</u>	<u>39%</u>	<u>43%</u>
	100%	100%

(n=237)

Tabellen viser for det første at majoriteten av de intervjuede vil at vekterne skal bruke mere tid til fotpatruljering. Her er det ingen motsetning mellom de som er engstelige for å ferdes ute og de som ikke er det, selv om ønsket er enda noe mere utbredt blant de som er engstelige.

Når det gjelder vekternes fordeling av sin innsats, i borettslaget eller på gangveiene mellom borettslagene, ønsker en betydelig andel av beboerne at gangveiene skal prioriteres. Andelen er størst for de som oppgir at de er engstelige. Dette skyldes trolig at stedene hvor en er engstelig ligger utenfor borettslaget.

Vi ser videre at mange mener det er viktig at vekteren har kontakt med personer som lager bråk og gjør det utrygt, også når dette skulle gå ut over tid til å sjekke at dører er lukket og låst. Andelen er minst blant de som er engstelige.

Beboerne er også stilt overfor et hypotetisk spørsmål om når i døgnet de mener en eventuell utvidelse av antall vektertimer skulle anvendes:

Tabell 16: Når på døgnet en ville brukt en hypotetisk økning i antall vektertimer mot grad av engstelse for å ferdes ute om kvelden.

	ikke	
	<u>engstelig</u>	<u>engstelig</u>
formiddagen	19%	30%
ettermiddagen	1%	1%
kvelden	30%	22%
<u>natten</u>	<u>50%</u>	<u>46%</u>
sum	100%	99%

De fleste ville hatt en utvidelse av vekternes innsats på nattestid. En vesentlig andel ville imidlertid hatt ekstratimer på dagtid, andelen er størst for de som er engstelige for å ferdes ute ett eller flere steder. I denne sammenheng kan det bemerkes at vekterne, slik turnusen er lagt opp i dag, ikke patruljerer på dagtid.

OPPSUMMERING - MANGE ER ENGSTELIGE OG DE ØNSKER VEKTERNE SYNLIGE PÅ DAGTID OG I OMRÅDENE MELLOM BORETTSLAGENE

Svært mange av Holmlias kvinnelige beboere er engstelige for å ferdes ute alene på kveldstid. Det er særlig strekningen fra boligen til senteret, stasjonen og kiosken/-gatekjøkkenet hvor de oppgir at de er svært utrygge, tildels så utrygge at de unngår å gå der. Enkelte av disse strekningene ligger slik at direkte innsyn fra boligene er hindret av skog og kratt, men strekningene er for en stor del patruljert av politi og Securitas.

Både det å selv oppleve kriminelle hendelser og å høre om naboers opplevelse bidrar til denne utryggheten. Senteret oppleves også som svært utrygt av en vesentlig andel beboere. Dette kan forklarse med at mange opplever fremmedfølelse i forhold til dette området.

Kriminelle hendelser blir både under- og overkommunisert i de ulike borettslagene. Oppfatningene om hvor utsatt området er stemmer derfor ikke alltid med realitetene. Likefullt kan oppfatningene bidra til å skape frykt for å ferdes ute i eget boligområde.

De av beboerne som er svært utrygge ønsker i større grad at vekterne skal bruke mer av sin tid til fotpatruljering og mere tid på gangveiene mellom borettslagene. Mange av dem ønsker også at en eventuell øking i vekternes tid på Holmlia burde legges til formiddagen.

5.4 Deltakelse i det sosiale fellesskapet

MANGE HAR DAGLIG KONTAKT MED NABOENE

Fra flere hold er det stilt spørsmål om antall og betydning av de sosiale relasjoner i nærmiljø i bysammenheng. På Holmlia er det stor variasjon i hyppigheten i kontaktflate mellom beboerne.

I tillegg er det ganske visst store forskjeller i hvilken betydning nabokontakt har for den enkelte beboer.

For svært mange bor de personene de har mest kontakt med utenfor boligområdet. I vår undersøkelse svarte hele 66% at personene de var mest sammen med i fritiden bodde utenfor Holmliaområdet. 27% svarte enten i nabolaget eller andre steder på Holmlia. De resterende 7% synes det var vanskelig å gi et enhetlig svar på hvor de en har mest omgang med bor.

Vi spurte også konkret om hyppighet i ulike typer nabokontakt. Svarfordelingene er gjengitt i tabell 17.

Tabell 17: Hyppighet i ulike typer nabokontakt i prosent.

	dag <u>lig</u>	uke <u>ntl.</u>	mån <u>edl.</u>	sje <u>ldn.</u>	aldri <u>_____</u>	<u>sum</u>
Snakke med naboene	44	34	7	13	1	99%
Besøke naboene	5	21	14	27	33	100%
Låne ting av naboene	0	7	13	38	42	100%
Hjelper hverandre	0	5	15	46	34	100%

(n=239)

Tabellen viser at det er stor spredning i svarfordelingene, både innenfor hvert spørsmål og mellom de ulike typene av spørsmål.

Å samtale med naboene er langt mer uforpliktende enn å besøke dem, å gå inn i hjemmet til hverandre. Mens 4 av 5 sier de snakker med naboene minst en gang i uka, er det bare 1 av 4 som sier at de er besøkere dem, eller får besøk av naboer, tilsvarende ofte. Vi ser også at utveksling av tjenester i form av å låne ting eller å yte hjelp til hverandre, er langt mindre utbredt enn samtaler.

En analyse av spørsmålene skilt for kjønn, viser at kvinner har noe mer kontakt med naboene enn menn. Særlig er det forskjell for "snakker daglig med naboene", men også for de andre spørsmålene er det kvinnene som i størst grad utmerker seg med nabokontakt.

Grovt sett kan vi si at bildet av nabokontakten på Holmlia er snakk "over gjerdet" (eller i oppgangen) for de aller fleste, mer forpliktende samhandling er mindre utbredt.

Det finnes imidlertid noen som utmerker seg med svært lite nabokontakt, og noen som utmerker seg med svært omfattende. I tabell 18 har vi talt opp alle som har svart daglig eller ukentlig på ett eller flere av de 4 spørsmålene i tabell 17. Tabellen er skilt for kjønn.

Tabell 18: Andel beboere som har svart at de minst har ukentlig har kontakt med naboene på ett eller flere av de 4 områdene: samtale, besøk, låne ting eller hjelpe til med tjenester.

	kvinner	menn
Har ikke svart daglig eller ukentlig på noen av de 4 spørsmålene	9	26
Har svart daglig eller ukentlig på ett av de 4 spørsmålene	46	55
Har svart daglig eller ukentlig på <u>minst to av de 4 spørsmålene</u>	<u>35</u>	<u>19</u>
sum (n=239)	100%	100%

Samlet sett har 1 av 5 kvinner og 1 av 4 menn liten kontakt med naboene. De oppgir at det kan gå minst en uke uten at de snakker med naboene.

1 av 3 kvinner og 1 av 5 menn har derimot omfattende nabokontakt.

DET ER ET MINDRETALL SOM DELTAR I STYRE OG STELL I BORETTSLAGENE

Å delta i aktiviteter i borettslaget, enten det er deltakelse på dugnader eller i styre/generalforsamlingen, er ofte kontaktskapende. I tillegg er det en måte å øke kjennskapet til og innflytelsen over sitt eget bomiljø. Intervjupersonene ble spurt om de hadde deltatt i ett

eller flere arrangement i borettslaget i løpet av -91. Svarfordelingen er gjengitt i tabell 19.

Tabell 19: prosentvis andel beboere som har deltatt i arrangementer i borettslagene.

	Ble arrangert, deltok ikke	Har deltatt	Har ikke vært arr. sum	
Juletefest	62	12	26	100
Tenne juletre	64	20	16	100
Ruskenaksjon	36	57	7	100
Annen dugnad	29	51	21	101
Sommerfest	35	12	53	100

(n=239)

Det er først og fremst dugnader beboerne deltar i. Dugnader ofte obligatoriske, i alle fall blir det utøvet press for å få flest mulig til å ta sin del av arbeidet med opprydning og forskjøning av boligområdene.

Sommerfester og julearrangementer er en type arrangement som legger vekt på frivillig deltakelse. Her er sosial kontakt og hygge formålet med arrangementet. Vi ser at en relativt stor andel av beboerne ikke deltok i denne type arrangement, til tross for at de var kjent med at det fant sted.

Beboerne ble også spurt om de satt i borettslaget styre.
10% svarte at de hadde sittet tidligere og
5% svarte at de satt nå.

Andelen som hadde vært med i utvalg av ulike slag, i borettslaget regi, var noe større.

14% svarte at de hadde vært med tidligere,
6% svarte at de var medlem i slikt utvalg nå.

Langt flere oppgir at de pleier å delta på generalforsamlingen i borettslaget,

49% svarte at de pleide å delta på disse.

Av disse tallene kan vi slutte at det er en liten del av beboerne som tar på seg ansvar i forhold til styrer og andre arbeidsutvalg i borettslaget. Den relativt lave andelen som oppgav at de **hadde sittet tidligere** antyder at det er liten utskiftning i styrene. Det er imidlertid vesentlig bedre oppslutning om generalforamlingene, slik at dette kan oppveie noe dersom det er tilfelle at det er manglende rotasjon i styrene.

SAMMENLIKNING MED ANDRE BOMILJØSTUDIER UNDERSTREKER AT DE FLESTE ØNSKER HYPPIG MEN IKKE FOR NÆR KONTAKT MED NABOENE

I en sammenlikning med en undersøkelse fra 1982, som Per Morten Schiefloe stod ansvarlig for finner vi at nabokontakten er noe mer utbredt på Holmlia enn i de 5 bomiljøene som Schiefloe undersøkte. (Schiefloe, P.M. 1985, s 225-233) Sammenlikninger må tolkes med varsomhet, da sammenhengene spørsmålene har inngått i er forskjellig for de to undersøkelsene. Sammenlikningene er gjengitt nedenfor.

Tabell 20: Sammenlikning mellom Holmliaundersøkelsen og Nærmiljøundersøkelsen til P.M. Schiefloe i 1982 om hyppighet i kontakt med naboene på utvalgte områder.

	Holmlia 1992	Nærmiljø 1982
Snakker daglig med naboene	44%	36% ⁶
Besøker naboene ukentl.el.oftere	26%	34%
Låne ting av naboene månedlig eller oftere	20%	18%
Hjelper hverandre med arbeid, reparasjon o.l. månedlig eller oftere	20%	4%

Vi ser at det er mer samhandling mellom naboene på Holmlia på alle spørsmålene så nær som spørsmålet om besøk hjemme hos hverandre. Det ser ut til at nabokontakten på Holmlia er vel så utbredt som det Schiefloe fant i sine områder fant for ti år siden.

Spørsmålet om besøk i naboens hjem skiller seg imidlertid ut. Å invitere noen hjem innebærer en form for samhandling som krever større nærhet og omfatter flere sider ved en selv enn snakk "over gjerdet" og hjelp i forbindelse med reparasjon av bilen eller takrenna. Avviket på dette spørsmålet gir grunn til å spørre om naborelasjonene på Holmlia er mindre personlig.

Omfanget av nabokontakt kan være resultat av beboernes preferanser og valg. Det kan imidlertid også være mange som ønsker mere kontakt, men som av ulike grunner ikke får det. Tabell 21 viser andelen som er fornøyde med dagens kontakt i Holmliaundersøkelsen og i Nærmiljøundersøkelsen til Schiefloe.

⁶ Prosenten er oppgitt for hver av de 5 ulike boligområdene som er med i undersøkelsen med spredning fra 32% til 40% (s. 225) Vi har regnet ut gjennomsnittstallet på grunnlag av tabellen.

Tabell 21: Andel som oppgir å være fornøyd med nabokontakten i Holmliaundersøkelsen og i Schiefloes undersøkelse Nærmiljø -82⁷

	Holmlia 92	Nærmiljø 82
Ønsker nabokontakt som den vi har	71%	76%
Ønsker mer, men har ikke tid	15%	12%
Ønsker mer, men det er vanskelig	13%	11%
<u>Ønsker mindre enn nå</u>	<u>1%</u>	<u>1%</u>
sum	100%	100%

Det mest påfallende ved sammenlikninger er likheten i fordelingen i de to undersøkelsene. Majoriteten har funnet en kontaktform de er fornøyd med. Det er imidlertid en tendens til at en noe større andel i vår undersøkelse ønsker mere kontakt enn de synes de klarer å oppnå, enten på grunn av tid eller kontaktevne/anledning. Vi finner små forskjeller også i fordelingen på et spørsmål om hvilken nabokontakt en synes var best:

Tabell 22: Sammenlikning mellom Holmliaundersøkelsen og P.M. Schiefloes undersøkelse om hvilken nabokontakt en synes er best, ut fra det området de bor i.

	Holmlia 92	Nærmiljø 82
Minst mulig kontakt	0%	3%
Kjenne naboene slik at man hilser og snakker litt, men ikke mer	21%	23%
Svært lite kontakt med de fleste men ofte kontakt med noen	7%	10%
Så mye kontakt at vi kan hjelpe hverandre litt og snakke sammen når vi treffes	69%	61%
Lære naboene å skikkelig å <u>kjenne gjennom jevnlig besøk</u>	<u>3%</u>	<u>4%</u>
sum	100%	101%
	(n=239)	(n=857)

⁷ Tallene fra Schiefloes undersøkelse er her omregnet fra de enkelte bomiljøer til gjennomsnittstall. I undersøkelsen var det store forskjeller i svarfordelingene for de som ikke var fornøyd med kontakten, om det skyldes tid eller kontaktevne/anledning. Det var kun mindre forskjeller for de andre svaralternativene.

Både i Holmliaundersøkelsen og i Schiefloes undersøkelse ønsker majoriteten naboskapsrealsjoner som er vennskapelige og nyttige, men ikke spesielt nære. Holmliamaterialet viser videre en noe mindre andel som ønsker nær kontakt (enten det er generelt eller med noen utvalgte, og mindre) og mindre andel som ønsker å begrense kontakten med alle eller spesielt utvalgte deler av naboene.

Gjennom sammenlikninger med Nærmiljøundersøkelsen i 1982 avtegner det seg et svakt mønster. Vi ser en tendens til at færre besøker hverandre, men flere oppgir at de snakker ofte med naboene og hjelper hverandre med småting. Færre mener at nær kontakt er å foretrekke, men flere ser en kontaktsform med samtaler og rom for gjensidig hjelp til småting som den mest ønskelig form for kontakt. Det kan se ut at vi har en tendens til at flere ønsker en relativt hyppig, men løs kontaktsform som ikke blir for nær.

JO FLERE KRIMINELLE HENDELSER EN HAR OPPLEVD, JO MER TAR EN KONTAKT MED NABOENE

Vi har tidligere sett at kvinner er mere utsatt for kriminalitet enn menn. Vi har også sett at jo flere kriminelle hendelser en er utsatt for, jo mere har en kontakt med naboene i forbindelse med ettersyn av boligen når en er bortreist.

I dette avsnittet skal vi se at de som er utsatt for kriminelle hendelser også i større utstrekning tar kontakt med naboene også når det gjelder rene sosiale ting, når det ikke gjelder forhold som er direkte knyttet til ettersyn av boligen.

Vi har analysert sammenhengen mellom opplevd kriminalitet og nabokontakt for hver av de 4 variablene som er oppsummert i tabellene ovenfor. Når vi sammenlikner de som har vært utsatt for tyveri/innbrudd en eller flere ganger med de som ikke har, finner vi at **8%** flere snakker med naboene daglig. For det å oppleve truende hendelser er sammenhengen enda tydeligere. **11%** av de som har vært utsatt for en eller flere hendelser snakker med naboene daglig.

Tabell 23: Sammenhengen mellom det å ha vært utsatt for kriminalitet og andel som oppgir at de snakker med naboene daglig.

Truende hendelser	ingen	en el. flere
Snakker daglig med naboer	38%	49%
<u>Snakker ikke daglig med naboer</u>	<u>62%</u>	<u>51%</u>
sum	100%	100%
	(n=109)	(n=130)

Tyveri/innbrudd	ingen	en el. flere
Snakker daglig med naboer	40%	48%
<u>Snakker ikke daglig med naboer</u>	<u>60%</u>	<u>52%</u>
sum	100%	100%
	(n=121)	(n=118)

Vi ser en tendens til at det å oppleve kriminelle ting i boligområdet gjør at en søker nabokontakt. Tendensen er sterkest for det å oppleve truende hendelser ute i området, og det er samtalen "over gjerdet/i trappeoppgangen" som utvikles, ikke mer forpliktende former for nabokontakt.

OPPSUMMERING - DET UFORMELLE SOSIALE FELLESSKAPET MED NABOENE PREGER HOLMLIA, OG KRIMINELLE HENDELSER FORSTERKER DENNE TYPEN KONTAKT

På Holmlia som i de fleste andre studier av nabokontakt er det en vesentlig andel av beboerne som oppgir at personene de omgås mest i fritiden bor utenfor boligområdet. Dette er imidlertid ikke til hinder for at en stor del av beboerne både etterstreber og har etablert god kontakt med sine naboer. For langt de fleste kan nabokontakten på Holmlia kan karakteriseres om nyttig og vennskapelig, men ikke for nær. Kvinner har noe mer nabokontakt enn menn, og den lille gruppen som avviker fra gjennomsnittet ved å ha svært omfattende nabokontakt finner vi også flest kvinner.

Når vi sammenlikner tallene fra Holmlia med andre undersøkelser fra -82 finner vi at ønsket om nyttige og vennskapelige nabokontakter er en forsterking av en 10 år gammel tendens.

Deltakelsen i borettslagets arrangementer er relativt lav, når en ser bort fra dugnader/ruskenaksjoner. Likeledes er andelen som har styreverv relativt lav. Hver annen husstand oppgir at de pleier å delta på generalforsamlingen.

Det er ut til at det å bli utsatt for kriminelle hendelser virker positivt forsterkende på nabokontakten. I del 5.2 så vi at de som opplevde mange innbrudd tok kontakt med naboer for å se etter boligen. I dette avsnittet ser vi at det er en positiv sammenheng mellom nabokontakt generelt og det å oppleve ulike typer kriminelle hendelser i boligområdet.

5.5 Litt om hva som ser ut til å skape og redusere frykt

BOTID OG OPPLEVD KRIMINALITET.

Både tyverier og truende hendelser er med på å skape frykt og utrygghet. De to typene kriminalitet atskiller seg fra hverandre i hvordan den subjektive opplevelsen og fortolkning av situasjonen spiller inn i den enkeltes definisjon av situasjonen. Eksempelvis er tyveri av sykkel vanskelig å definere på noen annen måte enn tyveri. Å møte truende gjenger eller oppleve verbal trakassering kan imidlertid oppleves ulikt av ulike personer. En som arbeider med ungdom på Holmlia trenger ikke oppleve gjengen som sperrer gangveien for henne som særlig truende. Hun kjenner kanskje ungdommene og vet at de vil skremme men at de ikke er farlige. En som ikke er kjent med ungdom generelt eller med den gjengen spesielt kan oppleve det hele som svært truende. Kanskje snur vedkommende og går aldri den strekningen alene mer...

Hensikten med situasjonsbeskrivelsen ovenfor er å peke på at den typen kriminalitet som vi har kalt "truende hendelser" trolig kan reduseres gjennom momenter som

- bred kjennskap til de mange sosiale miljøer og grupperinger på Holmlia og
- visshet om personlig beredskap.

I vårt materiale kan det se ut som om det å ha bodd lenge på Holmlia er en egenskap som bidrar til mindre utrygghet og til færre rapporterte opplevelser av truende hendelser. Tabell 25 og 25 viser forskjeller i rapportering om egne opplevelser for de to typene kriminalitet, etter botid. Spørsmålene er formulert som opplevelser siste to år. Vi har derfor tatt bort personer med mindre enn to års botid fra disse to tabellene:

Tabell 24: Andel intervjupersoner som svarer at husholdningen har opplevd en eller flere tyverier/innbrudd siste to år, etter botid på Holmlia, kun personer med mer enn to års botid:

	botid	
	3-6 år	7 år el mer
Opplevd ingen		
ingen tyverier/innbr.	46%	44%
Opplevd ett tyveri	33%	36%
Opplevd to eller		
<u>flere tyverier/innbr.</u>	<u>21%</u>	<u>20%</u>
sum	100%	100%

Tabell 25: Andel intervjupersoner som svarer at husholdningen har opplevd en eller flere truende episoder siste to år, etter botid på Holmlia:

	botid	
	3-6 år	7 år el mer
Opplevd ingen		
truende hendelser.	38%	51%
Opplevd en hendelse.	35%	24%
Opplevd to eller		
<u>flere truende hendelser.</u>	<u>27%</u>	<u>25%</u>
sum	100%	100%

(n=105) (n=111)

Forklaringen på at de med lang botid forteller om færre truende hendelser kan være at de bedre vet hvordan de skal unngå de situasjonene som det er spurt etter.

En like plausibel forklaring er i tråd med gjennomgangen ovenfor, at de ikke i samme grad fortolker situasjonene som truende. Vi har forsøkt å teste ut denne forklaringen

ved å se på sammenhengen mellom opplevd kriminalitet og frykt i to omganger, først for de med botid under 7 år, så for de med botid over 7 år:

Tabell 26: Sammenhengen mellom opplevd kriminalitet og frykt for å ferdes ute, skilt for beboere med botid over og under 7 år.

	<u>kort botid</u>			<u>lang botid</u>		
	ikke redd	redd	%d	ikke redd	redd	%d
Ingen tyveri/ innbrudd	53%	43%	-10	45%	43%	-2
Flere tyverier/ <u>innbrudd</u>	<u>47%</u>	<u>57%</u>	<u>10</u>	<u>55%</u>	<u>57%</u>	<u>2</u>
sum	100%	100%		100%	100%	
	(n=100)	(n=42)		(n=60)	(n=37)	

	<u>kort botid</u>			<u>lang botid</u>		
	ikke redd	redd	%d	ikke redd	redd	%d
Ingen truende hendelser	45%	36%	-9	53%	46%	-7
Flere truende <u>hendelser</u>	<u>55%</u>	<u>64%</u>	<u>9</u>	<u>47%</u>	<u>54%</u>	<u>7</u>
sum	100%	100%		100%	100%	

Tabellen viser at vi for de med kort botid finner **9%** **flere redde** blant de som har opplevd truende hendelser og **10% flere redde** blant de som har opplevd tyverier. For de med lang botid finner vi **7% flere redde** blant dem som har opplevd truende hendelser og bare **2% flere redde** blant de som har opplevd tyverier/innbrudd.

Av dette kan vi slutte to ting:

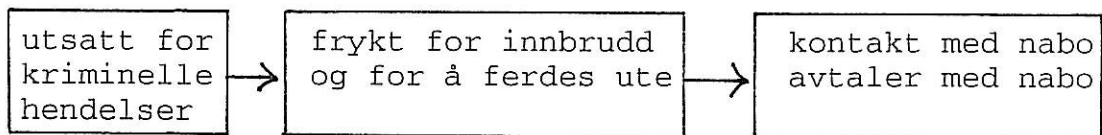
- Tyverier og innbrudd skremmer de med kort botid, men ikke de med lang.
- Truende hendelser ute skremmer. Dette skremmer imidlertid de med kort botid mer enn de med lang.

Lang botid gir bedre kjennskap til de sosiale miljøene og befolkningsgruppene i boligområdet. Dette ser ut til å redusere utrygghet.

KAN NABOKONTAKT OG SOSIAL INTEGRASJON DEMPE FRYKTEN?

De som er mest engstelige og som har opplevd mest tar i størst grad kontakt med naboene. De snakker mere med dem og de avtaler tiltak for å se etter hus og hjem når de reiser bort. Det er hele **24%** flere som har slike avtaler blant de som har opplevd mange kriminelle hendelser enn blant de som har opplevd få eller ingen. Å oppleve slike hendelser bidrar til nabokontakt, i alle fall for langt de fleste beboerne. Det finnes imidlertid også en liten gruppe blant de som er redde for å ferdes ute og som har opplevd mange truende opplevelser, som også har svært lite nabokontakt. Dette er imidlertid heller unntaket enn regelen.

Det ser ikke ut til at nabokontakt i seg selv kan dempe frykt for verken tyverier eller for å ferdes ute. Nabokontakt og avtaler med naboene ser heller ikke ut til å dempe antall kriminelle hendelser en er utsatt for. Figuren nedenfor skisserer retningen på sammenheng.

Den kontakten en oppnår med naboene kan i denne sammenheng sees som en følge av "tilstandene" som oppleves i eget boområde. Det er ikke grunnlag for å hevde at den kan slå tilbake, at god nabokontakt gjøre den enkelte mindre utrygg.

Tilsvarende sammenheng finner vi dersom vi ser på effekten av det å delta i borettslagets styre og stell. Særlig for kvinnene finner vi at jo mer engstelige de er for å ferdes ute, jo mer sannsynlig er det at de deltar i borettslagets arrangementer. Heller ikke her er det grunnlag for å hevde at det å delta i styre og stell kan bidra til å dempe utrygghetsopplevelser.

Erfaringer fra andre studier er at naboene kan bidra til å øke frykten dersom konkrete episoder blir blåst opp og tatt ut av sin sammenheng. De eksempler en har på at naboene faktisk bidrar til å dempe frykt er knyttet til at naboene oppleves som en støttende gruppe som kan trå

til dersom det "skjer noe". (B.N. Følgesvold 1989)
Som vi tidligere har vært inne på, er det strekninger mellom borettslagene og senterområdet hvor beboerne i størst grad opplever seg svært utrygge. Dette er alt områder som er utenfor nabofellesskapets rekkevidde.

Den eneste siden ved beboernes sosiale integrasjon som er omvendt proporsjonal med grad av utrygghet, er det å ha barn i barnehage eller skole innenfor området. Det er imidlertid bare for kvinnenens del at dette bidrar til å dempe frykten.

Barn i barnehage- og skolealder gir bredt kontaktnett med andre barn og til en viss grad også med andre foreldre. Dette ser altså ut til å kunne dempe noe av frykten, trolig ved at fremmedfølelsen blir noe mindre.

I erfaringer fra andre studier av sammenhengen mellom kriminalitet og frykt pekes det på at den enkeltes spekter av informasjonskilder kan påvirke fryktoplevelsen (L.P. Olaussen 1983). Dersom beboerne har et bredt spekter av informasjonskilder vil kjennskapet til området øke og inntrykket fra truende enkeltopplevelser kan korrigeres, færre situasjoner vil være fremmedartet og dermed skremmende.

Motsatt vil få kanaler til informasjon og stor grad av fremmedfølelse lett styrke fryktoplevelsen hos den enkelte. Dels vil manglende innsikt gjøre at flere fremmedartet hendelser vil virke skremmende, dels vil de skremmende episodene og inntrykkene de etterlater i liten grad blir korrigert og nyansert.

OPPSUMMERING - FORHOLD SOM ØKER KJENNSKAP TIL HELE OM- RÅDETS SOSIALE MILJØ OG BEFOLKNINGSGRUPPER BIDRAR TIL Å REDUSERER UTRYGGHET

Det å være utsatt for tyveri og truende hendelser ute bidrar til å skape engstelse og utrygghetsfølelse hos beboerne, men hendelsene virker forskjellig for beboere med lang og med kort botid. Beboere med lang botid lar seg ikke skremme av tyverier og innbrudd og de lar seg i noe mindre grad skremme av truende hendelser ute.

Det ser videre ut til at det å ha barn i skole eller barnehage/dagmamma innenfor området virker trygghets-
skapende. Av dette slutter vi at lang botid og god kontaktflate med beboere fra ulike sosiale miljøer og befolkningsgrupper virker trygghetsskapende.

De som er engstelige tar i stor grad kontakt med naboene og deltar i arrangementer i borettslagene. Nabokontakten ser imidlertid ikke ut til å ha noen fryktdempende effekt. Nabokontakten gir ikke støtte og trygghet i forhold til å ferdes ute i områdene mellom borettslagene.

6. AVSLUTNING

6.1. Hovedmomenter: kriminalitet, frykt og det sosiale fellesskapet på Holmlia

Det er mye som tyder på at Holmlias beboere er utsatt med hensyn på det en kalle hverdagskriminalitet. De er utsatt i forbindelse med tyverier og innbrudd og når det gjelder truende opplevelser ute i boligområdet.

Mange av beboerne er engstelige for tyveri når de reiser fra boligen. En stor andel av Holmlias beboere er også engstelige for å gå alene ute i boligområdet på kveldstid. Det er først og fremst strekningene mellom boligområdene og selve senteret som opplevelse som utrygge.

Som i mange andre studier av sammenhengen mellom kriminalitet og frykt, ser det ut til at frykten blant Holmlias beboere er en funksjon av egen opplevd kriminalitet og det en hører naboer fortelle eller leser om.

Det er ikke mulig å gi en entydig vurdering av hvorvidt vekterordningen gjør beboerne mindre eller mere engstelige. De som ikke er personlig berørt av kriminaliteten mener i større grad at vekterne har forebyggende effekt, enn de som selv opplever kriminelle hendelser innenfor boligområdet. Dette gir grunnlag for å spekulere på om vekternes tilstedeværelse bidrar til å underbygge en oppfatning om Holmlias utsatthet og nødvendigheten av et særskilt vakthold. Dette kan igjen ha en negativ effekt for den enkeltes utrygghet.

Selv om de som opplever kriminalitet, og da særlig den type kriminalitet som er knyttet til truende hendelser ute i området ute, ikke tror at vekteren kan forhindre noe særlig, vil de ha vekteren i området. Tendensen går i retning av at de som er redde for å ferdes ute vil øke innsatsen til vekterne. De ønsker at vekterne skal fotpatruljere mer mellom borettslagene og mange av dem ser gjerne at tjenesten også omfatter patruljering på dagtid.

Mange av beboerne på Holmlia har god kontakt med naboene i borettslaget. Det er faktisk slik at de beboerne som opplever kriminalitet og utrygghet i større grad tar

kontakt med naboer og i større grad deltar i arrangementer i området enn andre. Denne nabokontakten ser imidlertid ikke ut til å redusere utryggheten hos den enkelte. Utryggheten er knyttet til forhold som naboskapet ikke omfatter, enten det er frykt for tyveri fra utenforstående, eller det er engstelse for å ferdes på steder og strekninger som ligger utenfor borettslaget. Senteret er særlig utsatt i så måte.

6.2 Veier videre i det trygghetsskapende arbeidet

Vi skal avslutte denne rapporten med å peke på to veier til å redusere utrygghet, eller til å arbeide for økt trygghet.

Det trygghetsskapende arbeidet kan deles i to faktorer:

- arbeid for å redusere utrygghetsskapende opplevelser og
- arbeid som tar sikte på å sette den enkelte beboer bedre i stand til ikke å reagere på de hendelser de måtte oppleve med ubegrunnet frykt.

Redusere utrygghetsskapende opplevelser

Analysen av datamaterialet peker på at både tyverier/innbrudd og truende hendelser ute bidrar til å skape utrygghet i forhold til å ferdes ute i bomiljøet.

Alene det å redusere antall tyverier og innbrudd vil være et bidrag til å øke tryggheten. Dette innebærer en videreføring av det kontrollarbeid som allerede ytes fra vekterne. Beboernes "nabohjelp" som følge av høyt antall tyverier, ser så langt ikke ut til å gi noen reduserende virkning. Nabokontakten utgjør imidlertid et potensiale som både vekterne og politiet kan utnytte i det forebyggende arbeidet, kanskje i forbindelse med systematisk opplæring.

Når det gjelder å redusere antall truende hendelser ute, er det mulig at vekterne kan gjøre en innsats ved å legge om rutinene mer i retning av ønskene fra de som var mest utsatt.

Det er imidlertid også mulig at systematisk samarbeid mellom vekterne og hjelpeapparatet kan bidra til færre episoder. Vekteren kan supplere utekontakten med opplysninger om miljøer, gjenger og steder og de kan tilpasse rutinene til arrangementer som erfaringsmessig genererer episoder som mange kan oppleve som utrygge.

Beboerne på Holmlia bestiller og betaler vektertjenesten. Som kunder er de med på å bestemme innholdet i den tjenesten de kjøper. En måte å øke vektertjenestens betydning for den uformelle kontrollen i området er å forsøke å utvikle et samarbeid mellom vekterne og faggrupper fra

kommunen som arbeider med det sosiale utemiljøet på Holmlia. Beboerne har imidlertid ikke tilsvarende direkte styring med disse faggruppene, slik at dette nok vil være et krevende nybrottsarbeid.

Arbeid som tar sikte på å styrke den enkeltes beboers beredskap

I vår gjennomgang av dataene fra Holmlia og i eksemplene fra andre studier har vi sett at den enkeltes "beredskap" i forhold sin opplevelse av kriminelle hendelser kan styrkes.

I vårt materiale finner vi videre støtte for erfaringer fra andre studier som sier at det å ha et bredt spekter av informasjonskilder reduserer den utrygghetsskapende effekten av kriminalitet/truende opplevelser.

I vårt materiale finner vi videre at forhold som tilsier bredere kjennskap til området bidrar til å redusere den utryggheten som følger av å være utsatt for kriminelle opplevelser. Kjennskap til det nære nabolaget har imidlertid ikke noen effekt på verken på utsatthet eller utrygghet. Det er kjennskap til Holmlia samlet eller som helhet som gir utslag. Dette fordi den kriminaliteten som skaper frykt dels finner sted utenfor nabolaget og nabo-skapetsrekkevidde.

Dette taler for innsats i retning av å øke den enkelte beboer kjennskap til hele området og til å bygge kontakt mellom de mange ulike befolkningsgruppene som bor i området. Arbeid for kontakt på tvers av aldersgrupper og på tvers av kulturell bakgrunn kan sees som et trygghetsskapende arbeid, som et arbeid som bidrar til å øke den

enkeltes evne til å vurdere de hendelser som oppleves i området mer nøkternt.

Senterområdet perker seg ut som arena for slikt arbeid. Senteret må passeres av fotgjengere på vei til og fra offentlige kommunikasjonsmidler, og det er av stor betydning å redusere den utryggheten som mange føler i dette området.

Dette innebærer en helt ny dimensjon i Holmlia-beboernes trygghetsskapende arbeid. Det innebærer et bredt sosialpolitisk og kulturpolitisk arbeid som ikke kan bæres av en faggruppe alene. Vekternes innsats bør nok her suppleres med andre faggrupper.

Avslutningsvis understrekes at dataene fra Holmlia og erfaring fra andre studier forteller at trygghetsskapende arbeid både må innebære forsøk på å redusere kriminaliteten og systematisk håndtering av den frykten som de kriminelle hendelsene generer. Vekternes innsats har sin største styrke ved å redusere situasjoner hvor kriminaliteten begås.

Deres innsats i forhold til å øke beredskapen hos den enkelte er begrenset, og har trolig begrensede utviklingsmuligheter. I denne delen av det trygghetsskapende arbeidet må alle flere aktører fra Holmlia trekke sammen. Vekterne og deres innsats må ikke gi legitimitet for ikke å ta denne delen av det trygghetsskapende arbeidet alvorlig.

LITTERATURLISTE

- Balvig, Flemming: "Angst for kriminalitet"
Gyldendalske Boghandel/Nordisk Forlag
A.S Copenhagen 1978
- Følgesvold, Britt: "Bomiljøer på Grünerløkka"
Hovedoppgave i kriminologi,
Universitetet i Oslo, 1989
- Høigård og Balvig: "Kriminalitet og straff i tall og
tekst"
Universitetforlaget, 1988
- Jeffery, Ray C.: "Crime Prevention Through Environ-
mental Design. 1977
- Merry, Sally E: "Defensible Space undefended. Social
Factors in Crime Control Through
Environmental Design" i
"Urban Affairs Quarterly"
vol. 16, no 4, 1981
- Nordhus, G og Vogt, E.: "Volden og dens ofre"
Cappelen 1981
- Olaussen, Leif P.: "Om angst for vold og alvorlig
sjikane" i Lov og rett, nr.3, 1983
- Schiefloe, Per M.: "Nærmiljø i by"
Byforskningsprogrammet, Universitets-
forlaget 1985
- Sæterdal, Anne: "Bomiljø og forebygging av kriminali-
tet" i Bjørn Stordrange (red)
"Forbrytelse og straff"
Det kriminalitetsforebyggende råd,
Universitetsforlaget 1987
- Unger, D og Wandersman, A: "The Importance of Neighbors.
The Social, Cognitive and Affective
Components of Neighboring"
i American Journal of Community
Psychology. Vol 13, no 2. 1985
- Wright, Kevin N: "The Great American Crime Myth"
New York: Praeger 1987

SPØRRESKJEMA TIL ET REPRESENTATIVT UTVALG AV HOLMLIAS BEBOERE:

TEMA: VEKTERORDNINGEN, KRIMINALITET I OMRÅDET OG BEBOERENES AKTIVITETER PÅ HOLMLIA

Intervjuet er delt i tre deler. Først spør vi litt om familien/husholdningens sammensetning og bruk av området. Deretter spør vi om vekterordningen og litt om Holmlia Vaktmester-sentral. I siste del av intervjuet spør vi om opplevelser og inntrykk av kriminaliteten i området.

Intervjuet tar ca. 45 minutter. Det er frivillig å delta i undersøkelsen. Undersøkelsen er anonym, det er ikke mulig å finne frem til hvem som har svart på de ulike spørsmålene.

v1	Intervjuer: _____
v2	Dato og klokkeslett: _____
v3	Skjemannr: _____
v4	Områdekode: _____
v5	Boligtype: _____ 1 = rekkehus 2 = terrasseblokk 3 = blokk
v6	Tristede under intervjuet: _____
v7	Intervjuerpersonens kjønn: 1 _____ kvinne 2 _____ mann
v8	Intervjuerpersonens alder: _____

HUSHOLDNINGSSAMMENSETNING OG BAKGRUNN

1. Antall personer i husholdet: _____
 Derav antall barn: _____

Har husholdningen barn i følgende aldersgrupper:

Ja	Nei	0-6 år		
		7-12 år		
		13-15 år		
		16-18 år		
		over 18 år		

v19	Hva er din hovedbeskjeftigelse? (sett kryss) Hemmearbeidende _____ utarbeidende trygdet _____ student/elev _____
v20	Hva er din hovedbeskjeftigelse? (sett kryss) Hemmearbeidende _____ utarbeidende trygdet _____ student/elev _____
v21	Hvis du er utarbeidende, har du full stilling eller redusert? 1 _____ Full 2 _____ Redusert Og er den på dagtid eller kveldstid? 1 _____ Dagtid 2 _____ Kveldstid
v22	Hvis han/hun er utarbeidende, er det full stilling eller redusert? 1 _____ Full 2 _____ Redusert
v23	Er den på dagtid eller kveldstid? 1 _____ Dagtid 2 _____ Kveldstid
v24	Har familien barn i park, barnehage, skole og liknende her på Holmlia? 1 _____ ja 2 _____ nei
v25	Hos dagmamma _____
v26	I barnehage _____
v27	I barneskole _____
v28	I ungdomsskole _____
v29	På videregående skole _____
v30	I fritidshjem/skolefritidsordning _____
v31	4. Er du født i Norge? 1 _____ ja 2 _____ nei Er ektefellen født Norge? 1 _____ ja 2 _____ nei
v32	Hvis en eller begge ikke er fra Norge, hvor er de fra? Snakker dere begge norsk flytander? 1 _____ Ja, begge 2 _____ Nei, ikke hun 3 _____ Nei, ikke han 4 _____ Nei, ingen av oss

BOTID OG TILHØRIGHET TIL BORETTSLAGET

V33 Hvor lenge har familien bodd på Holmlia? _____ (antall år)

V34 Hvor lenge har familien bodd i dette borettslaget? _____ (antall år)

V35 Hvor lenge har familien bodd i denne leiligheten? _____ (antall år)

V36 Hvorfor flyttet dere/du til Holmlia? _____

6. Har familien flytteplaner eller flytteønsker for de neste 5 årene?

1 Nei

2 Ja, ønsker å flytte, men tror det ikke lar seg gjøre.

3 Ja, har konkrete, nært forestående flytteplaner.

4 Ja, ønsker å flytte, men ikke med det første.

Dersom familien har flytteønsker som de tror ikke lar seg realisere, hva er årsaken til det?

1 Økonomi

2 Barna vil ikke flytte

3 Annet: Hva _____

Dersom familien har flytteønsker eller flytteplaner, hva er de viktigste årsakene til dette? _____

V39

VEKTERORDNINGEN

7. Kjennet du til at Holmlia har en egen avtale med Securitas om vakthold på området, den såkalte vekterordningen?

1 Nei, er ikke kjent med noen spesielle ordninger her

2 Ja, jeg har hørt/lest noe om det

3 Ja, jeg er godt informert om det

8. Har du sett Securitasvakter i området rundt her hvor du bor?

1 Nei, aldri

2 Ja, en sjelden gang

3 Ja, rett som det er

Har du noen gang ringt Securitas/Vekteren for hjelp eller for å varsle om noe?

1 Ja, flere ganger

2 Ja, en gang

3 Nei, aldri

Var du klar over at du kunne ringe dem?

1 Ja

2 Nei

KORT

KORT

V44 Har du eller noen i din familie motatt personlig hjelp eller personlig kontakt fra en av Holmlias Securitasvakter?

1 Ja, flere ganger

2 Ja, en gang

3 Nei

NABOFORHOLD

10. Nedenfor er spørsmål om din kontakt med andre i nabolaget:

	1	2	3	4	5
	omtrent ca. ukentlig	omtrent 1 g	omtrent 1 månedlig	sjeldnere	aldri
Hvor ofte snakker du med noen av naboene?					
Hvor ofte omtrent hender det at du får besøk av eller selv besøker naboer?					
Hvor ofte omtrent hender det at du låner ting av naboer?					
Hvor ofte hender det at dere hjelper hverandre med arbeid, reparasjoner o.l.					

11. Er det noen familier/enkeltpersoner som sjenerer deg i nabolaget?

1 Ja, det er noen som sjenerer oss/meg

2 Det har vært det tidligere, men nå er situasjonen bedret

3 Nei, det er ingen som sjenerer med i nabolaget

12. Hvor bor de du omgås mest med i friidnen? (Utenom familien)

1 I nabolaget

2 På Holmlia/i bydelen

3 Andre steder i Oslo

4 Vanskelig å si

13. Omtrent hvor mye kontakt med naboer ønsker du?

1 Ønsker mer kontakt men har ikke tid

2 Ønsker mer kontakt men det er vanskelig å få det

3 Som nå

4 Ønsker mindre kontakt

14. Vilke av disse typene nabokontakt mener du er de beste i et område som dette?

1 Minst mulig kontakt

2 Kjennet naboene slik at man hilser og snakker litt, men ikke mer

3 Svært lite kontakt med de fleste, men ofte kontakt med noen

4 Så mye kontakt at vi kan hjelpe hverandre litt og snakke sammen når vi treffes

5 Lærte naboene skikkelig å kjennet gjennom jevlige besøk

KORT

KORT

KORT

KORT

15. Har du naboer du synes du kan henvende deg til dersom du trenger hjelp?
 1 ___ Ja, mange 2 ___ Ja, noen få/en 3 ___ Nei

BORETTSLAGET

16. Har du vært med i styret for borettslaget?
 1 Ja, tidligere
 2 Ja, sitter nå
 3 Nei

Har du vært med i andre utvalg i borettslaget (grenutvalg, velferdsutvalg o.l.)

- 1 Ja, tidligere
 2 Ja, er med nå
 3 Nei

17. Pleier du å delta på generalforsamlingene?
 1 Ja, som oftest
 2 Nei, sjelden

18. Synes du at borettslagsstyret ivaretar dine interesser?
 1 Ja, i de fleste saker
 2 Nei, jeg og styret er opptatt av helt forskjellige ting
 3 Nei, jeg synes de handler på tvers av mine interesser

19. Er det nå for tiden konflikter eller kraftige uoverenstemmelser i borettslaget?
 1 Ja: hva dreier det seg om: _____
 2 Nei
 3 Vet ikke

20. Noen borettslag har fester, dugnader og andre arrangementer. Dette spørsmålet dreier seg om du har deltatt i slikt i ditt borettslag i løpet av -91:

	1	2	3	
Har vært, men ikke deltatt				Juatretefest
Har vært, men tatt				Terning av julegran
Har ikke deltatt				Ruskeneksjon
				Vanlig dugnad utenom Ruskeneksjon
				Sommerfest

21. Var du med på å vedta at vekterordningen skulle innføres?
 1 Ja
 2 Nei
 3 Husker ikke

BRUK AV HOLMILIA-OMRÅDET

22. Hvor ofte er du på Holmlia senter:
 1 Går gjennom senteret omtrent daglig
 2 Går gjennom senteret ca. en gang i uken
 3 Går gjennom senteret sjeldere enn hver 14. dag
 4 Går nesten aldri gjennom senteret

23. Handler du dagligvarer i senterets butikker? (Husholdningsvarer ulover kioskvare)
 1 Ja, omtrent daglig
 2 Ja, ca. en gang i uken
 3 Sjeldnere enn hver 14. dag
 4 Nei, nesten aldri

- Dersom du ikke handler dagligvarer på senteret, hva er den viktigste årsaken til det?
 1 Praktiske grunner
 2 Lite utvalg i butikken
 3 Prisene er for høye
 4 Annet

24. Er du, ektefellen eller barna med i noen foreninger som holder til her på området?
 Antall foreninger: Hvilke(n): _____
 Intervjupersonen: _____

Ektefellen: _____
 Barna: _____

25. Holmlia består jo av mange forskjellige områder. Er det steder du

	1	2	
- liker spesielt godt å spasere	ja	nei	Hvis ja, hvor:
- synes er særlig støyge			
- synes er særlig pene/koselige			
- absolutt ikke liker deg			

KORT

v53 v54 v55 v56 v57 v58 v59 v60 v61 v62 v63 v64 v65 v66 v67 v68 v69 v70 v71 v72 v73 v74

OPPLEVD KRIMINALITET OG UTRYGGHET

26. Er du utrygg hvis du er på noen av disse stedene alene på kveldstid:

	1 unngår svært det utrygg	2 svært utrygg	3 noe utrygg	4 ikke utrygg
v25 På/ rundt senteret				
v27 På jernbanestasjonen				
v29 Logarasjeanlegget ditt				
v31 Gå fra boligen til senteret				
v33 Gå fra boligen til gatekjøkken				
v30 Gå over til neste boretslag				

27. Dersom intervjupersonen har barn mellom 6 og 13 år: Hvordan stiller du deg til at ditt/dine barn går rundt i området etter mørkets frembrudd (etter kl.20.00) uten å være i følge med voksne. (Spørsmålet gjelder både å gå alene hjem fra trening o.l. eller å "være ute" alene). Start med det eldste barnet:

v41 Barnets alder:	
v42 Barnets kjønn:	
v43 1 Får gå helt fritt	
v43 2 Har noen steder det ikke får gå	
v43 3 Får ikke gå ute alene etter det er mørkt	
v44 Barnets alder:	
v45 Barnets kjønn:	
v45 1 Får gå helt fritt	
v45 2 Har noen steder det ikke får gå	
v45 3 Får ikke gå ute alene etter det er mørkt	
v47 28. Har du eller andre i husholdningen opplevd en eller flere ting av det som er nevnt nedenfor, her på Holmlia i løpet av siste to år?	
	1 2 3
Å møte gjenger du opplever som truende ute	
Å bli verbalt trakassert/skielt ut ute	
Å bli truet av naboer/folk som bor i området	
Å det er husbråk i nabolaget (skriking/bråk/støy)	

KORT

Sparerommet fortsetter →

KORT

	1 Helt gjenn. en gang	2 Noen ganger	3 Noen dager
v41 Å bli forfulgt av fremmede			
v42 Å bli overfalt, beskutt eller ranet			
v43 Å bli utsatt for hærværk på eiendeler/eiendom			
v44 Tyveri uten innbrudd (av sykler, ski m.m.)			
v45 Innbrudd i bolig			
v46 Innbrudd i bil			
v47 At boligen blir observert av mistenkelige personer			

KORT

29. Tror du at du hadde vært utsatt for flere slike ting dersom det ikke hadde vært Securitasvakter i boligområdet?
 1 Ja, jeg tror det hadde vært verre uten vakterordningen.
 2 Nei, tror ikke vakteren påvirker dette
 3 Nei, tvil om så provoserer vakteren fram ting
 4 Vet ikke/usikker

	1	2	3
v41 Å møte gjenger de opplever som truende			
v42 Å bli verbalt trakassert/skielt ut ute			
v43 Å bli truet av naboer/folk som bor i området			
v44 At det er husbråk i nabolaget (skriking/bråk/støy)			
v45 Å bli forfulgt av fremmede			
v46 Å bli overfalt, beskutt eller ranet			
v47 Å bli utsatt for hærværk på eiendeler/eiendom			
v48 Tyveri uten innbrudd			
v49 Innbrudd i bolig			
v49 Innbrudd i bil			
v49 At boligen blir observert av mistenkelige personer			

KORT

Sparerommet fortsetter →

FOREBYGGENDE TILTAK I EGGEN REGI

31. Er du redd for innbrudd når du er bortreist?

1	Alltid
2	Av og til
3	Sjelden
4	Aldri
5	Uaktuelt, reiser ikke bort

V110

32. Låser du ytterdøren til leiligheten når du er hjemme på dagtid?

1	Ja, alltid
2	Bare når jeg er alene hjemme
3	Nei, sjelden

V111

33. Har du installert sikkerhetsalarm i bilen din?

1	Ja, jeg har installert det (kjøpt det)
2	Ja, bilen har det, men det var der da jeg kjøpte den
3	Har ikke bil
4	Nei

V112

34. Har du/familien investert i noen av de følgende sikkerhetstiltakene nedenfor?

1	2	3	
Ja	var	installert	nei
			Sikkerhetslenke på ytterdøren
			Ekstra sikkerhetslås på ytterdøren
			Alarm i boligen
			Merking av verdigjenstander m. varsel på dører/vinduer

V113
V114
V115
V116

35. Har du medbragt forsvarsvåpen når du går alene ute på kveldstid?

1	Ja, som oftest
2	Nei, svært sjelden

V117

36. Når du skal reise bort for flere dager, gjør du da noen av disse sikkerhetstiltakene?

1	2	
Ja	Nei	
		Setter på lys
		Avtaler med nabo/bekjente at de skal slå lys av og på
		Ber naboer/bekjente hente inn post
		Setter over telefonen så den ringer hos nabo/bekjent
		Avtaler at nabo skal holde øye med boligen
		Avtaler særlige runder med vektene

V118
V119
V120
V121
V122
V123

KØRT

KØRT

KØRT

37. Vektorordningen koster Holmilias beboere ca kr.22 pr. mnd. pr. leilighet. Jeg skal nå siere to utsagn som noen her på Holmilia har uttalt i forbindelse med vekterordningen. Jeg vil vite om du er enig eller uenig i dette.

	1	2	3	4
	helt enig	delvis enig	delvis uenig	helt uenig

"Det er bortkastet å bruke beboernes penger på slike"

"Borettslaget bør kjøpe flere timer, bruke mere penger på et så positivt tiltak"

V124
V125

38. Det er mange måter å utføre en vekterjeneste på. Er du fornøyd med den måten Securitasvaktene utfører vekterjenesten her på Holmilia?

1	Svært fornøyd
2	Fornøyd
3	Lite fornøyd
4	Veldig misfornøyd
5	Kjenner ikke nok til det til å ville uttale meg

V126

Kan du utdype synspunktet: _____

V127

39. Dersom Holmilia velger å fortsette med vekterjenesten, trengs synspunkter på hvordan de skal organisere sin innsats. Nedenfor er det 3 uttalelser som alle går på vektens tidsbruk og oppgaver. I hvilken grad stemmer utsagnet for din oppfatning?

	1	2	3	4
	helt enig	enig	uenig	helt uenig

"Vektene bør bruke mer tid på fot-patruljering og mindre tid i bilene"

"Vektene bør gå mer på gangveiene utenfor borettslaget"

"Det er viktigere at vektene prater med bråkemakere enn at de kontrollerer låser"

V128
V129
V130

40. Dersom vektene skulle få flere timer til å bruke på Holmilia, når på døgnet synes du at de skulle brukes?

1	2	3	4
På formiddagen	På ettermiddagen	På kvelden	På nattetid

V131

